

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԷ՝

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 13, 1904

ԹԻԻ 33

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գալու Բաճեր 577.—Մանուկներու կրթութիւն Տան Մեզ 579.—Անհատատիւնը Բաճ Մեզ Ըրած է 581.—Ման-
կութիւն 582.—Գիտութիւնը Հաստատած է 584.—Բաց Նամակ 585.—Մտածութիւնը կնոջ Մանուան Աւրիւ 586.—
Ազգեր 588.—Քաղաքական Լուրեր 589:

ԳԱԼՈՒ ԲԱՆԵՐ

[Խմբագրական]

11.

Կը մնայ միայն խօսիլ չարերու վիճակին վրայ
յաւիտենականութեան մէջ: Բայց այս նիւթին
վրայ չենք ուզիր շատ բան ըսել: Ժամանակ
մը քարոզիչներն ստէպ կը պատկերացնէին կոր-
սութեան չարչարանքները ամէնէն յուզիչ եւ
սրտամորմօք նկարագրութիւններով: Դարուկէս
առաջ ճոճաթան էտուրրոս, մեծագոյն առտուա-
ծաբանը զոր արտադրած է Ամերիկա, բարկացած
Աստուծոյ ձեռքն ինկող մեղաւորներու վրայ իր
նշանաւոր քարոզը խօսեցաւ: Կը յիշենք թէ մեր
գոլէճի օրերուն մէջ օտարական մը ելաւ կիրակի մը
գոլէճին ամպիրոնը եւ խօսեցաւ դատապարտուած
հոգիներու տագնապնդուն վրայ, եւ ուսանողնե-
րուն մէջ գտնուող անկեղծ Բրիտոնեաներ շատ
վշտացան՝ գիտնալով թէ իրենց ընկերներէն ան-
տարբեր եւ սկեպտիկ եզրոյները ինչպէս պիտի
նկատէին այն քարոզը: Աստուծոյ Հայրութիւնը
եւ սէրը այն ճշմարտութիւններն են որոնք աւելի
կը չեշտուին այսօր եւ իրաւամբ:

Այսու ամենայնիւ, Աստուած բոլոր իր Հայրա-
կան Սիրով հանդերձ, արդար է եւ իրեն դատա-
ւոր ամէնուն՝ պատիժ կու տայ, ինչպէս նաեւ

վարձքեր կը պարգեւէ: Եւ մեր Փրկչին խօսքերէն
կը տեսնուի կարծես թէ մեղքի հետեւանքներն
անվերջ են: Մատ. ԻՆ. գլխուն վերջին համարին մէջ
նոյն «յաւիտենական» ածականը կը տրուի կեան-
քին, ուր արդարները կ'երթան եւ տանջանքին, ուր
չարերը կ'երթան: Ըստ սոյն համարին, մին միւ-
սին չափ տեւական է:

Սակայն կարգ մը բաներ կրնանք վստահու-
թեամբ ըսել: Մին սա է թէ յաւիտենական տան-
ջանքը, թէպէտ այս կեանքի մեղքերուն հետե-
ւանքն է, միայն անոնց պատիժը չէ: Նկարագրին
միտումն է հաստատուն հանգամանք ստանալ:
Բարոյական էակը ժամանակ մը փորձի չըջանի մը
մէջ է: Երբեմն ուղիղը կ'ընտրէ, երբեմն ալ թիւրը:
Բայց իր մէջ ունի տիրող միտում մը դէպի մին
կամ միւսը: Փորձի չըջանք յաւիտեան պիտի
չտեսնէ: Ոմանք սրբութեան մէջ կը հաստատուին:
Բարոյապէս ծուռ բանը հետզհետէ աւելի զգուշի
կ'ըլլայ անոնց մինչեւ որ կը հասնին այն կէտը,
ուր ամէն հրապոյր կը կորսնցնէ այն իրենց համար:
Առաքինութիւն եւ երկնակար Հօրը հաւանութիւնը
չսրբութեամբ ստանալի ամէն հաճոյքէ այնչափ ա-
ւելի պատուական կը թուին որ մեղքը անոնց հա-

մար կը կորսնցնէ մարդ փորձելու իր զօրութիւնը : Անոնք մեղքէ ապահով կ'ըլլան , ոչ թէ արտաքին ստիպման մը բերմամբ , այլ ներքին սուրբ նկարագրի ոյժին շնորհիւ : Ուրիշներու յառաջդիմութիւնը ուրիշ ուղղութեամբ է : Անոնք խղճի այնքան հակառակ կը գործեն որ այլեւս չլսուիր անոր ձայնը եւ մեղանշական հաճոյքներու կը հետամտին մինչեւ որ այլեւս ուրիշ ոչ մէկ բան կը հրապուրէ զիրենք : Կը հաստատուին անարբութեան մէջ , եւ առաքինութիւնն այլեւս բաղձալի չթուիր իրենց : Թերեւս ցանկան այն երջանկութեան զոր բարութիւնը կը բերէ , բայց այլեւս չեն ցանկար բարի ըլլալ :

Կորսնցուցած են՝ զԱստուած իր բարութեան եւ օրբութեան համար սիրելու եւ ուրիշներ իրենց անձին պէս սիրելու կարողութիւնը : Այս է ահա մեղքի մէջ հաստատուիլ , եւ Սուրբ Գիրքը կը սորվեցնէ , կը թուի , թէ ոմանք այս ահաւոր վիճակին կը հասնին : Եթէ այդպէս է , պիտի մեղանշեն անոնք հանդերձեալին մէջ եւ յաւիտենական տանջանք պիտի ըլլայ յաւիտենական մեղաւորութեան պատիժը :

Ուրիշ բան մը որու վրայ կրնանք վստահ ըլլալ՝ սա է թէ Նոր Կտակարանի մէջ հանդերձեալ պատժի նկատմամբ զորձաժուտած լեզուն այլաբանական է : Չկայ նկարագրական կրակ , կամ որդ կամ անյատակ գութ : Ասոնք իրական եւ ահաւոր բան մը կը ներկայացնեն , ինչպէս Նոր Երուսաղէմի ոսկի հրապարակը եւ մարդարեայ գոնիւրը կը ներկայացնեն փառաւոր բան մը : Այն աշխարհը ասկէ այնքան տարբեր է որ արդի աշխարհէն առնուած նմանութիւններով միայն կարելի է ունէ դադափար ստանալ անոր պարունակութեան վրայ : Ինչպէս կ'ըսէ Տր. Սամբուտ , բարութեան վարձքը բուն բարութեան մէջ է , եւ չարութեան պատիժը բուն չարութեան մէջ : Առաքինութիւնն իր վարձքը կը բերէ այն ներքին խաղաղութեամբ , խնդութեամբ եւ սիրով , որ իր պտուղներն են : Մեղքն ալ իր պատիժը կը բերէ հոգիի այն անմահութեամբ , դժգոհութեամբ , խղճի խայթով , ատելութեամբ եւ դառնութեամբ որոնք իր պտուղներն են :

Ուրիշ բան մը սա է թէ ինչպէս վարձքի նոյնպէս պատժի աստիճաններ պիտի ըլլան : Մեր Տէրը մեզի կը սորվեցնէ թէ դատաւարանին օրը ոմանց վիճակը աւելի հեշտ պիտի ըլլայ քան ուրիշներունը : Մարդը պիտի դատուի ձեր ունեցածին համամատ եւ ոչ թէ չունեցածին : Ծառանքէ ոմանք քիչ ծեծ պիտի ստանան , ոմանք ալ շատ իրենց անհաւատարմութեան աստիճանին համամատ :

Մեզի յայտնի է թէ մեծ տարբերութիւններ կան յանցաւորութեան աստիճաններուն մէջ : Այս աւելի յայտնի է Աստուծոյ , որ անսխալ ճշտութեամբ կը կարգայ ամէն տնհատի արժանաւորութիւնը եւ յանցաւորութիւնը :

Աւետ. Բրիտոնեաներ կը հաւատան թէ մանուկ հասակի մէջ մեռնողներուն ամէնքն ալ կը փրկուին : Սբ. Գրոց մէջ որոշ ցուցուած չէ այսուհայց անոնք մարմնով չեն ըրած բան մը , որով կարենային դատուիլ , եւ մենք չենք կրնար Աստուծոյ նկարագրին հետ հաշտեցնել սա վարդապետութիւնը թէ անոնք ուրիշներու մեղքին համար կը պատժուին : Կը հաւատանք թէ անոնք կը փրկուին Բրիտոնոսով , որ իրենց կը ներկայացուի միւս աշխարհին մէջ եւ զոր խնդութեամբ կ'ընդունին անոնք իբրեւ իրենց Տէրը եւ Վարդապետը : Սակայն ուրիշներու համար փորձի ուրիշ կեանք կամ չըլլան մը կայ մահուանէ ետեւ : Չշմարիտ մի Աստուծոյ կամ Բրիտոնոսով հոգիի փրկութեան վրայ երբեք չլսած կուսակաշտներու իրենց մահէն ետեւ պատեհութիւն պիտի տրուի՝ զինք ընդունելու : Ոմանք կը վարդապետեն թէ պիտի տրուի : Մենք սիրով համակարծիք կ'ըլլայինք անոնց , եթէ այդպիսի ճշմարտութիւն մը գտնէինք ներշնչուած խօսքին մէջ : Այսպիսի վարդապետութիւն մը չունի ինքնին անընդունելի հանգամանք : Սակայն ամէն ինչ որ կրնանք գիտնալ հանդերձեալի վրայ Յայտնութեան միջոցով մեզի հաղորդուածն է : Եւ եթէ զայն ուղիղ հասկնանք , մեզի կը սորվեցնէ թէ ամէնքը պիտի դատուին մարմնով իրենց ըրածներուն համար , սակայն ամէն անհատ պիտի դատուի լոյսին համեմատ զոր ունէր ինք : Անոնք որ զրուած օրէնքը չունէին՝ պիտի չդատապարտուին անոր պատուէրները չկատարեցնուն համար : Բայց եթէ երբեք դատապարտուին , ձերենց սրտին մէջը զրուած՝ օրէնքը չպահելուն համար պիտի դատապարտուին : Եւ չենք կրնար ըսել թէ Աւետարանի լոյսէն բոլոր զուրկ եղողները պիտի դատապարտուին : Բայց անշուշտ անհիմն է յոյսն այն մարդուն , որ կը կարծէ թէ այս կեանքին մէջ զԲրիտոնոս մերժելէ ետեւ կրնայ զայն ընդունելու ուրիշ պատեհութիւն մը ունենալ : Տր. Բլարք կը չեչտէ սա դասերը . « Թէ ոչ ոք կրնայ ազատիլ պատժէ , կամ պարտի ազատման վրայ մտածել , կամ պիտի օրհնուի անով , մինչ մեղքի անձնատուր եղած է . թէ հոգեւոր փրկութիւնն է մեղաւորութենէ Աստուծոյ նմանութեան փոխուիլ Բրիտոնոսով . թէ այս փոփոխութիւնը կարելի է այժմ եւ

կը յանձնարարուի խաչն յանձն առնող սիրոյն կողմէ. թէ յապաղումը աւելի կը դժուարացնէ այս փոփոխութիւնը. թէ հետեւապէս յիմարութիւն է գոյութեան նոր վիճակ մը մտնել՝ յուսալով հոն փոխուիլ փոխանակ հոս փոխուելու, նոյն իսկ եթէ հոն հնար ըլլար այդ. թէ պարտականութիւնը ապագայ չճանչնար»

Շատ բաներ կան որոնք մութի մէջ մնալու են մինչեւ որ գալու աշխարհին աւելի լեցուն գիտութեան հասնինք։ Մարդիկ կան որոնք կը վարդապետեն թէ պիտի գայ ժամանակ, երբ արարածներու ամբողջ տիեզերքը պիտի հաշտուի Արարչին հետ։ Կ'ըսեն թէ մեզքը Աստուծոյ մեծ թշնամին է եւ ուստի Աստուած ի վերջոյ պիտի վտարէ զայն իր տիեզերքէն եւ սէր ու սրբութիւն պիտի տիրեն ամէնուրեք։ Եթէ այդպէս պիտի ըլլայ, կրնանք ուրեմն ամէնքս ուրախանալ։ Սակայն այսպիսի խնդրի մը մէջ չենք կրնար վստահիլ լոկ բանականութեան լոյսին, քանզի մեր գիտութիւնը շատ փոքր է։ Ինչպէս կ'ըսէ Տր. Սամբնատ, «Ճշմարիտ Աստուածաբանութիւնը կը խոստովանի իր սահմանափակութիւնները եւ չյաւակնիր պատասխան տալ ամէն խրթին հարցման։ Կ'ընդունի թէ Քրիստոնէական յայտնութիւնը տրուած է ոչ թէ ուրիշ աշխարհի մը բոլոր գաղտնիքները պարզելու, այլ զԱստուած մեզի ծանօթացնելու եւ մօտեցնելու համար։ Կը ջանայ Քրիստոսի խօսքին հետեւիլ զրականապէս։ Չձգտիր անորինէն աւելի իմաստութիւն վերագրել իր անձին։ Գոհ կ'ըլլայ լուռ մնալով ուր որ Քրիստոսի ձայնը չէ խօսած»։

Այս խօսքերով կը փակենք յօդուածներու այս շարքը։ Ոմանք կը հարցնեն թէ արդեօք այսպիսի ուսումնասիրութիւն մը աւելի յարմար պիտի չըլլար աստուածաբանական ճեմարանի մը։ «Գալու Բաներ»ը որոնց վրայ գրեցինք ամէնուսալ վերաբերութիւն ունին։ Ուրիշ աշխարհի մը էականութիւն ապագան չէ որ ուսումնասիրեցինք, այլ մարդկային հոգիին ապագան։ Զանազանք ստուգել թէ ինչ կը սորվեցնէ Աբ. Գիրքը այս ամենակարեւոր նիւթին վրայ։ Անոր յայտնութիւնը ամէնուս համար է եւ ոչ թէ աստուածաբանական վարժարանի ուսանողներու համար միայն։ Եթէ ներայականէ կամ նոր կտակարանի Յունարէնէն վկայութիւններ ի մէջ բերէինք, այդ աւելի յարմար կ'ըլլար Աստուածաբանական ուսանողներու թէ արդեօք յաջողեցանք Հոգիին իրական միտքը տալ այդ ուրիշ խնդրի է։ Կը մաղթենք որ ան առաջնորդէ մեզ «ամէն ճշմարտութեան»։

Վ. Ե. Բ.

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

(Թ. Գ. Գ.)

Դ

Հնազանդութիւն

Մին նշաններէն թէ տան մը մէջ դաստիարակութիւնը պատշաճօրէն ի գործ կը դրուի, դաւակններուն իրենց ծնողաց հնազանդիլն է։ Եթէ տան մը մէջ զաւակները հնազանդութիւն սորված չեն, հոն արուած դաստիարակութիւնը ստուգիլ թերի է։ Այս մասին երկու թերութիւն տեղի կ'ունենայ մեր տուններուն մէջ. ծնողքներ զաւակներէն հնազանդութիւն պահանջելու մէջ կա՛մ արժան եղածէն աւելի խիստ կը գտնուին եւ կա՛մ թոյլ։ Առաջին թերութեան հայրերը ենթակայ են ըստ մեծի մասին, իսկ երկրորդին ենթակայ են մայրերը։ Կը գտնուին հայրեր, որոնք իրենց ընտանիքին մէջ այնքան խիստ կը վարուին եւ իրենց զաւակներէն այնպիսի խստութեամբ եւ անպայման հնազանդութիւն կը պահանջեն որ տան մէջ ամէն ոք կը վախնայ անոնց ներկայութենէն։ Այս տեսակ այրերու կիները, քնազգամբ իմն տակաւ շատ քնական չգտնելով, իրենց զաւակներուն յոյժ թոյլատու եւ մեղկ կը գտնուին, անոնց ամէն ուրեք զածը կու տան, անոնց պակսութիւններուն աչք կը խփեն, եւ անոնց անհնազանդութիւններուն ներողամիտ կը գտնուին։ Նրբեմն ալ հայրերը թոյլ եւ մայրերը շատ խիստ կ'ըլլան։ Նրբեմն թէ՛ հայրը թէ՛ մայրը թոյլ եւ կառավարելու անկարող կը գտնուին։

Պարտիմը գիտնալ թէ, որպէս զի առանին դաստիարակութիւնը կատարեալ ըլլայ, հնազանդութիւնը կարեւորագոյն պայման է։ Դաստիարակութեան խնդրին մէջ ծնողներ պիտի առաջնորդեն զաւակներուն։ Բայց եթէ հայրը հրամայէ եւ որդին մտիկ չընէ, եթէ մայրը բան մը պատուիրէ եւ զաւակները անոր հակառակը ընեն, եթէ տան մէջ աղջկան մը հրաման մը կատարել տալու համար հինգ վեց անգամ ըսել հարկ ըլլայ, եթէ մայրը աղբիւրէն ջուր բերել տալու համար որդւոյն քանի մը անգամ հրամայէ, քանի մը անգամ պոռայ, քանի մը անգամ աղաչէ պաղատի, գուցէ քանի մըն ալ անէծք կարգայ, բայց տակաւին կարող չըլլայ իր հրամանը դործադրել տալ, միով բանիւ, եթէ ծնողներ կատարելապէս վստահ չեն թէ իրենց հրամանները, իրենց պատուէրները հաւատարմութեամբ ի գործ պիտի դրուին իրենց զաւակներէն, ինչպէս կարող պիտի ըլլան դաստիարակել իրենց զաւակները։ Այսպիսի տան մը մէջ դաստիարակութիւն չկրնար գոյութիւն ունենալ։

Բայց զաւակներու այս անհնազանդութեան ուժ է պատասխանատու, զաւակները թէ ծնողները: Շատ մայրեր դեռ հազիւ 3-4 տարեկան փոքրիկ մանուկներնուն երբ բան մը կը հրամայեն քանի մը անգամ եւ անոնք հակառակը կ'ընեն, «Ինչ ընեմ, զիս մօտիկ չընեմ» ըսելով՝ ալ չեն հրամայեր: Եւ կամ, «Եթէ ըսածս չընես, ես ալ երբ հայրդ գայ, կ'ըսեմ ու քեզ պատժել կու տամ», կ'ըսեն: Կամ՝ Գազանը կը կանչեմ ու քեզ կ'ուռէ», ըսելով զանիկա կը վախցնեն: Բարեպաշտ մայրերն ալ, «Եթէ խօսքս մօտիկ չընես, Աստուած քեզ քար կ'ընէ», կ'ըսեն: Տղուն հնազանդութիւն չեն սորվեցներ: Իրաւ, տղան իր անհնազանդութեան համար պատասխանատու է, բայց առաջին եւ կարեւորագոյն պատասխանատուութիւնը ծնողներուն վրայ կը ծանրանայ: Տեսնելու համար զայս, հասկընանք հնազանդութեան նշանակութիւնը: Հնազանդութիւնը ծնողներու հրամանը կոյրզկուրալն եւ կամ առահի կատարել չէ: Եթէ տղայ մը իր հօրմէն վախնալուն համար անոր հրամանը կատարէ, աղէկ բաներու մէջ չկրնար յառաջդիմել: Վախցնող հայրը եւ վախցող տղան չեն կրնար իրարու հետ սիրով բնակիլ: Հրամանին նպատակը եւ պատշաճութիւնը, մանաւանդ օգտակարութիւնը, տեսնելով այդ հրամանը կատարելն ալ չէ հնազանդութիւնը: Ծնողներ իրենց առած հրամանին եւ պատուէրին նպատակը եւ օգտակարութիւնը իրենց զաւակներուն հասկցնելով կրնան ի գործ դնելու գրգռել զանոնք, բայց այդ կերպով հնազանդութիւն սորվեցուցած չեն ըլլար:

Սակայն երբ հայր մը կամ մայր մը պատուէր մը կու տայ իր զաւակներուն, եւ զաւակներն ալ հաւատարմով թէ իրենց ծնողները իրենցմէ աւելի աղէկ կը խորհին եւ թէ այդ պատուէրը զիրենք սիրելուն համար կու տան եւ, եթէ առանց հարցնելու այդ պատուէրին նպատակը եւ օգտակարութիւնը, անպայման կերպով ուրախութեամբ կատարեն այդ պատուէրը, ահա հնազանդութիւնը: Հնազանդութիւնը հաւատքի վրայ կը հիմնուի: Եթէ տղան կը հաւատայ թէ իր ծնողները իրմէ աւելի գիտուն եւ իրմէ աւելի կարող են եւ զինք այն աստիճան կը սիրեն որ իր բարիքը իրմէ աւելի կը մտածեն եւ այն հաւատքով իր կամքը ծնողներուն կամքին կը յանձնէ, ահա ճշմարիտ հնազանդութիւն: Տրուած այս սահմանէն կրնանք տեսնել թէ ծնողներ, որպէս զի իրենց զաւակներուն հնազանդութիւն սորվեցնեն, անոնց մէջ հաւատք գոյացնելու են հանդէպ իրենց: Տղաք բնապէս կը հաւատան իրենց ծնողներուն: Եւ եթէ

կարող ըլլան այս հաւատքը սնուցանել եւ գրգռել, տղաք հնազանդութեան կը վարժուին: Բայց եթէ ծնողներ իրենց զաւակներուն անխտիր ամէն բան հրամայեն, մանաւանդ կիրքի միջոցին, եւ այն՝ ոչ թէ սիրով, այլ՝ բարկութեամբ պատուէրներ տան, տղոց վստահութիւնը կ'եղծանեն եւ զանոնք անհնազանդութեան կը գրգռեն: Վասն որոյ զգուշացի կիրքի ատեն տղոց պատուէրներ տալէ, բաներ հրամայելէ: Տղաք սկիզբէն թող հասկնան թէ քու իրենց առած ամէն մէկ պատուէրդ իմաստութենէ եւ սէրէ կը ըլլի: Իւրաքանչիւր ծնողի նուիրական պարտականութիւնն է հոգ տանիլ այս բաներուն: Մինչ մեր զաւակները զմեզ կը համարին իմաստութեան եւ սիրոյ մարմնացում, անոնց այս վստահութիւնը վերցնող ամէն մէկ ընթացքէ զգուշանալ մեր պարտքն է:

Հնազանդութեան խնդրին մէջ կայ իրողութիւն մը եւս, զոր պէտք է ինկատ առնել տղուն տեսակէտէն: Անհնազանդութիւնը ծնողներու հանդէպ անհնազանդութենէ ծագում չառնել միշտ: Տղան, մինչ իր մէջ կը զարգանայ կամական կարողութիւնը, կ'ուզէ ի գործ դնել այդ կամքը, մինչ իր մէջ նոր բաղձանքներ կը ծագին, զանոնք զոհացնել կը ջանայ: Եւ ահա այս առթիւ տղան կը փորձուի իր ծնողներուն կամքին դէմ գործելու, այսինքն անհնազանդութեան: Այդ միջոցին պէտք է սորվեցնել տղուն թէ իր կամքէն բարձր կամք մը եւ իր միտքէն իմաստուն միտք մը կայ, եւ թէ պարտի այս բարձր կամքին հպատակեցնել իր կամքը եւ բաղձանքները: Եւ այս է հնազանդութիւն: Եթէ տղան թողուի որ միայն իր խելքով եւ կամքով կառավարուի, մեծ դժբաղդութիւն է իրեն համար: Տղան պէտք է օգտուի իր ծնողներուն իմաստութենէն եւ փորձառութիւններէն: Եթէ թողուի որ ան ապրի այնպէս ինչպէս կը զրդեն իր փափաքները, ասիկա կը նշանակէ անոր կեանքին կործանումը: Տղան պէտք է սորվի անձնազոյգութիւն: Եթէ տղան նայի լոկ իր կամքը գործադրել, այս կեանքին մէջ չկրնար յաջողիլ: Մարդ ո՞րքան յարաբերութիւններ ունի ուրիշ մարդոց հետ: Մարդ պարտի պատկառ կենալ Բնութեան օրէնքներուն, մարդկային ընկերութեան օրէնքներուն, Կառավարութեան օրէնքներուն, եւ Աստուծոյ օրէնքին: Եթէ տղայ մը տան մէջ չսորվի հնազանդութիւն, գործնական կեանքի մէջ մտածատենը իր առջեւ ելող այս օրէնքներուն եւ կանոններուն ալ չկրնար հնազանդիլ, եւ հնազանդելու անկարող գտնուելուն պատճառաւ չկրնար կեանքի մէջ յաջողիլ:

Բայց տղոց հնազանդութիւն սորվեցնելու մէջ ամէնէն փափուկ խնդիրներէն մին է հնազանդութեան միջոցաւ անոնց կամական կարողութեան զարգացումը երաշխաւորել: Տղան, մինչ իր ծնողներուն կամքը կը գործադրէ, պէտք է որ իր կամքին տէրը ըլլայ: Մինչ իր ծնողներուն կը հպատակի, պէտք է որ կարող ըլլայ իր ուղեւորուն վրայ կենալ: Իր ծնողներուն վստահելով պէտք է որ իր անձին վստահիլ սորվի: Ի մի բան, հնազանդութեան միջոցաւ պէտք է որ տղուն հոգին զարգանայ: Երբ կը տեսնես թէ տղադ հնազանդիլ աշխատելուն համար զանց կ'ընէ խորհիլ, քեզի յարած կը մեծնայ, ինք իր զխոն բան մը չկրնար ընել, առիկա նշան է թէ տուած կրթութեանդ մէջ թերութիւն կայ: Ուրեմն աշխատէ որ գրտնես զայն եւ ուղղես: Վասն զի առիկա ալ փնասակար է անհնազանդութեան պէս: Տղադ ապագային մէջ անպիտան մէկը պիտի ըլլայ: Ուստի եթէ ան երբեմն ուզէ իր գիտցածը ընել, անոր թոյլ տուր: Եւ եթէ անոր ըրածը աղէկ ըլլայ, գովէ եւ խրախոյս տուր: Եթէ աղէկ չըլլայ, անոր ցուցուր սխալը եւ սորվեցուր շիտակը: Դարձեալ, երբեմն տղուն կամքին զարգանալուն կըրնայ օգնել անոր անհնազանդութեան աչք գոցելն անդամ, եւ անհնազանդութեան պատիժը եւ պէտք եղած խրատները տալով շատանալը:

Արդ, տղայ մը տան մէջ հնազանդութեան վարժեցնելու հարկաւոր կանոնները կարելի է ամփոփել հետագայ կերպով:

1. Աշխատէ զաւկիդ որտին մէջ հաւատք եւ վստահութիւն գոյացնել նկատմամբ քու իմաստութեանդ եւ առ ինքն սիրոյդ:

2. Տուած հրամաններդ շիտակ ըլլան եւ սիրով ու քաղցրութեամբ տրուին:

3. Տուած հրամաններուդ խիստ հնազանդութիւն պահանջէ: Եւ այս սովորութեան սկսէ զաւկիդ մանուկ հասակէն: Բայց ձխտտ հնազանդութիւն պահանջէ՝ ըսելով հասկցնել չենք ուզեր որ զաւկիդ հետ պաղ եւ խիստ վարուիս: Ոչ, Անոր հետ միշտ քաղցրութեամբ վարուէ, բայց զաւակդ թող հասկնայ թէ երբ իրեն բան մը կը հրամայես, անոր գործադրութիւնը կ'ակնկալես եւ կը պահանջես:

4. Զաւկիդ բան մի հրամայեր պէտք եղածէն աւելի: Թող ան ինքնիրեն սորվի մակաբերել եւ հասկնալ թէ ինչ է քու կամքդ եւ ինչ են քեզի հաճելի բաները: Այնպէս որ հնազանդութիւնը զաւկիդ համար ոչ թէ պաշտօնական եւ ցուրտ պարտականութիւն մը, այլ հաճելի, հրապուրիչ

եւ բնական կեանք մը ըլլայ:

5. Սկիզբէն սորվեցուր տղուդ անձնուրաց կեանք: Օրորոցէն սկսեալ թող սորվի թէ միտքը եկածը, խելքին փչածը ընել աղէկ չէ: Թող սորվի գործնականապէս թէ արժան չէ խորհիլ թէ ամէն հաճելի եւ օգտակար թուած բան միշտ աղէկ կ'ըլլայ:

6. Զանկաւ անձնասէր կեանքէ ազատէ, սորվեցնելով անոր թէ իր կամքը սահմանաւոր է, եւ թէ կեանքի մէջ ուրիշներուն ալ կամքը ի հաշիւ առնել պէտք է:

7. Ժամանակ ժամանակ հասկցուր քու հրամաններուդ եւ պատուէրներուդ եւ տան կանոններուն պատճառը եւ նպատակը եւ անոր միտքը լուսաւորէ:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՆՀԱՒՏՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՆ ՄԸ ԸՐԱՄԾ Է

Շատեր կան որ կ'ուզեն Գրիստոնէութիւնը տապալել եւ Անհաւատութիւնը կանգնել: Այդպիսիներ ինչ կը յուսան, ինչ նպատակ ունին: Ծառը իր պտուղէն կը ճանչցուի: Անհաւատութիւնը պտուղ տալու չափ երկար ժամանակէ հետէ գոյութիւն ունի: Ինչ պտուղ տուաւ: Ինչ բարի բան կրնայ ցոյց տրուիլ: որ որոշակի անհաւատութեան պտուղ ըլլայ եւ չկրնայ ձեռք բերուիլ առանց անհաւատութեան:

Աշխարհ ընդարձակ է: Անաշառութեամբ եւ հաւատարմութեամբ փորձարկութիւններ կատարելու բաւական տեղ կայ: Մարդիկ դարերով տարակոյսի ենթարկեցին եւ ուրացան Աստուծոյ գոյութիւնը, յայտնութեան եղելութիւնը եւ Սուրբ Գրոց ներշնչումը: Անհաւատ մատենագիրներ դարերով աշխատեցան: Անհաւատ հրատարակիչներ իրենց հրատարակութիւնները ցրուեցին երկրի ամէն կողմերը եւ մարդիկ կարգացին զանոնք ու հաւատացին: Բաց աստի, Ժողովուրդներ կան որոնք դարերով ապրեցան առանց հաւատալու ճշմարիտ Աստուծոյ եւ անոր յայտնութեան: Ըսել է թէ առատ պատեհութիւններ կան անհաւատութեան ըրածը փորձի ենթարկելու:

Մասնաւոր իրողութիւններու քննութեամբ

ընդհանուր եղրակացութիւններու կը հասնինք։ Գիտենք թէ Գրիստոսի Աւետարանը փոխած է շատ անհատներու կեանքը և շատեր որոնք առաջ անհաւատ էին։ Գիտենք նաև թէ ուր որ անհատական կեանքի այս փոփոխութիւնները տեղի կ'ունենան տարիներով, մարդկային ընկերութեան նիւթական, բարոյական և հոգևոր վիճակը ընդհանուր փոփոխում կը կրէ։ Գիտենք թէ Գրիստոնէութիւնն ինչ ըրած է անցեալ դարերուն մէջ։ Գիտենք թէ ինչ կ'ընէ տակաւին։ Անոր գործերը ամէն կողմ կ'երևին։ Արդ, միւս կողմէ գիտնանք թէ ինչ ըրած է և կ'ընէ անհաւատութիւնը։ Ազդեցիկ գրիչ մը սապէս կը ներկայացնէ խնդիրը։

“Անհաւատութիւնը երբեք այր մը կամ կին մը հանած է մոլութեան բոյներէն և մաքրած է անոր կեանքը։ Բաժնած է արբեցողը փողոցային իր կեանքէն, խաղամոլը խաղասեղանէն և անկեալը իր ամօթալի վիճակէն։ Կրցած է երբեք բարի ամուսնի և հաւատարիմ հօր փոխել վարքով ու բարքով բիրտ ու զազան մարդ մը։ Գացած է երբեք կուսակալ տերկիրներ, ուր մարդիկ, տգէտ ու բարբարոս, աւարի ու աւերի կը հետամտին, և իր քարոզութիւններուն շնորհիւ հանած է զանոնք իրենց ստորին վիճակէն այնչափ որ անոնք քաղաքակիրթ ժողովուրդներու սովորութիւնները որդեգրած ըլլան։ Անհաւատութեան բոլոր պատմութեան մէջ կը գտնուի՝ արդեօք բարոյական յաղթանակներու պատմութիւն մը, որ հաւասարի ֆիճի կզգիններու զարգացման, արդիւնք միսիոնարներու աշխատութեան։ Աւելցուցած է երբեք մարդկային երջանկութեան համազուտ մարը։ Կը բերէ՝ մահամերձին սենեակը միւթարութեան ճառագայթ մը, որով խաղաղութեամբ լեցուի մեռնողին հոգին և հանդերձեալ երանութեան յոյսով՝ լացող սիրելիներու սիրտերը։ Յիսուս Քրիստոսի կրօնքը բոլոր այս բաներն ըրած է։ Ծառը իր պտուղէն կը ճանչցուի։”

Եթէ անհաւատութիւնն աղէկ ծառ է, աղէկ պտուղ տալու է։ Եթէ աղէկ պտուղ կուտայ, այդ պտուղը յայտնի ըլլալու է։ Պէտք է որ բարբարոս երկիրներու մէջ միսիոնարութիւններ տեսնենք անհաւատներու կողմէ հաստատուած։ Պէտք է որ անհաւատներ տեսնենք մարդկութիւնը իր ապականութենէն և թշուառութենէն հանող։ Կը տեսնենք այդպիսիներ։ Եթէ կը տեսնենք, ո՛ր և ե՛րբ կը տեսնուին անոնք։ Եթէ չենք տեսներ, ուրեմն մեզի համար ապահով է այն Քրիստոնէութեան փարիլ, որ գիտենք թէ աղէկ պտուղ կուտայ, եւ այն Աւետարանին որ Աստուծոյ զօրութիւնն է հոգիներու փրկութեան համար, և ոչ թէ կրօնք մը որու յարգը և օգուտը ապացուցուած է՝ կործանել, որպէս զի տեղ բացուի Սկեպտականութեան, որ կը քանդէ, բայց բնաւ չյինք, և որ ոչ անհատին օգուտ ունի, ոչ ընդհանրութեան։

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԱՆՁՈՒՐԻԱ

(Ճէյ. Ու. Տէյֆուսըն)

Գ

Շէնկլինկի դաւադիրն մէջ կարեւորութեամբ երկրորդ քաղաքն է Նիուշուանկ կամ Եինքօ, որ աշխարհի վաճառականութեան բացուեցաւ 1861ին։ Նիուշուանկ, Չինական հին քաղաքը, քառասուն մղոն հեռու է Լիաօ գետին բերէն, եւ Չինացի պատմագիրներ կ'ըսեն թէ երկու հարիւր տարի առաջ նաւահանգիստ էր։ Եինքօ իբրեւ նաւահանգիստ բացուելէն քանի մը տարի առաջ պզտիկ գեղ մըն էր գետին բերանը, բայց նոր գետին մը այնքան արագութեամբ ձեւացաւ հոսանքէն վար իջած ահագին քանակութեամբ աւազով որ, հիմա քաղաքը ծովէն տասներեք մղոն հեռու կը գտնուի։ Օտարականներու բացուած նաւահանգիստին մերձակայ գետինը, եւ այն որ ծովեզերքէն քսան կամ աւելի մղոն հեռու կը գտնուի, նոր ձեւացած է եւ մէջը աղ թափանցած է։ Հետեւապէս բոլորովին անբեր է, եւ անուշ ջուրը պերճանք մըն է։ Կուսմարտիկներուն պատերազմին միջոցին քաղաքը գրաւուեցաւ Ռուսերէն, որոնք առժամանակեայ քաղաքային վարչութիւն մը հաստատեցին, որ մինչեւ այս յօդուածին գրուած ատենը դեռ կը կենար։

Նիւոլոստանկ առեւտրական տեսակէսով հորորդն է Զինաստանի բոլոր բաց նաւահանգիստներուն մէջ, Կը պտրուեալէ լուրիայի, իւղի եւ քաղաքի քառասունը հինգ գործանոցներ եւ աշխարհի ամէնէն մեծ լուրիայի վաճառանոցն է: Կ'ըսուի թէ հոն կը գտնուին աւելի քան քսան հազար նաւեր, որոնք այս առեւտրով կը զբաղին Լիւսո գետին վրայ, եւ երբեմն կը պատահի որ, երբ բոլոր պայմանները նպատաւոր ըլլան, վեցէ մինչեւ ութ հազար նաւեր կը գտնուին միեւնոյն ժամանակ նաւահանգստին մէջ: Այս միակ նաւահանգստին միջոցաւ 1902ին ամբողջ Մանչուրիական արտածութիւնը եւ ներածութիւնը հասաւ 9,000,000 Օսմ. ոսկոյ: Ապրանք ներածող երկիրներուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն Միացեալ Նահանգները:

Նիւոլոստանկի մնայուն բնակիչները 50,529 Զինացի եւ 67 Ռուս էին 1903ին, բաց ի կառավարական պաշտօնեաներէն եւ բոլոր մը Անգղիացիներէ, Ամերիկացիներէ եւ Գերմանացիներէ: Անգղիացիներուն ձեռքն են նաւի եւ ապահովագրութեան գործերը, եւ կան Ռուսական, Ժափոնական եւ Անգղիական զրամատուներ: Օտարականները կը ներածեն քարիւղ, հանքածուխ եւ շաքար: Բայց բոլոր վաճառականութեան ընդարձակ մասը Զինացի վաճառականներուն ձեռքն է: Նիւոլոստանկ Կայսերական Զինական Երկաթուղիին ամէնէն հարաւային ծայրը կը գտնուի, որ կու գայ Թիէնցինէ, երեք հարիւր քառասունըութ մղոն հեռուէն: Անիկա նաեւ Ռուսական Մանչուրիական երկաթուղիին մէկ ճիւղն է, Փորթ Արթըրէ հարիւր ութսուն մղոն հեռու: Զմեռը նաւահանգիստը կը սառի եւ ծովային ամէն հաղորդակցութիւն կը դադարի: Շէնկըինկէ գաւառին միւս կարեւոր քաղաքները, ի բաց առեալ Եալուի նաւահանգիստները, ամէնն ալ Ռուսական երկաթուղիին վրայ կամ մօտ են:

Հայլէնկ (Մոլոկոբերեայ Քաղաք), ծովէն քառասուն մղոն հեռու, կարեւոր առաջին քաղաքն է երբ երկաթուղիով կը ձամբորդենք դէպ հիւսիս: Այս քաղաքին անունը կը ցուցնէ թէ հեռաւոր ժամանակի մը մէջ անիկա ծովուն մօտ կը գտնուէր: Ժամանակաւ անիկա, ինչպէս նաեւ Մանչուրիոյ բոլոր այս կողմերը, Քորէացեաց ձեռքն էր: Մինչեւ այսօր կան հին պարսպի մը երկու զուռերը եւ աւերակները որոնք Քորէական կը կարծուին: Զինեւձափոնական պատերազմին մէջ

հոնցիք գրաւեցին այս քաղաքը, որ իրենց ձեռք տարի մը: Բայց անոնք այս կէտէն դէպ

հիւսիս չատ հեռու յառաջ չխաղացին: Ունի 22,000 Զին բնակիչ: Անոր մեհեաններէն մէկուն մէջ կը գտնուի երեսուն ոտք բարձր Պուտոյական կուռք մը:

Հայլէնկէ իբր քառասուն մղոն դէպ հիւսիս կը գտնուի Լիւսոեանկ պարսպաւոր քաղաքը, ամէնէն մաքուր եւ հրապուրիչ քաղաքը զոր տեսայ Մանչուրիոյ մէջ: Անիկա պատմական տեսակէտով կարեւոր է: Հոս էր, Կ'ըսուի, Քորէայի վաղեմի մայրաքաղաքը: Քորէացիք Զինացեաց յառաջխաղացումը արգելելու անկարող ըլլալով կորսնցուցին Մանչուրիոյ այս արգաւանդ մասը: Եւ հիմա անոնց մայրաքաղաքը գրեթէ չորս հարիւր մղոն դէպ հարաւ կ'իյնայ: Լիւսոեանկ նաեւ Մանչուներուն մայրաքաղաքն էր հին ատենը: Կը կարծուի թէ իբր 80,000 բնակիչ կայ քաղաքին մէջ, եւ Ռուսական մեծ գաղութ մը երկաթուղոյ կայարանին մօտ: Զինական արտադրութիւններու կարեւոր տուրեւառ մը կայ Լիւսոեանկի հետ, եւ տեղը համալաւոր է ընտիր խաղողին համար որ մերձականերէն կ'ելլէ: Ենթայի մէջ, Լիւսոեանկի հիւսիսային արեւելեան կողմը քսան մղոն հեռուէն, Ռուս կառավարութեան անխափանքերը կան: Հանքածուխի բանուած քաղաք մաթիւ խաւերուն մէջ միայն այս եղած է յաջողութիւն, թէեւ օրական արտադրութիւնը հարիւր յիսուն տակառաշափը չանցնիր:

Անցնելով Մուգտէնի մէջէ եւ քառասուն մղոն դէպ հիւսիս, կու գանք յոյժ ծաղկեալ քաղաքին Թիէլինկի (Վերկաթ Բլուր Քաղաք) Պարսպին ներսը նկարադեղ կռատուն մը կառուցած են Զինացիք ի յիշատակ Քորէացեաց քաջուհուն: Թիէլինկ քանի մը կարեւոր պողոտաներու միացման կէտն է, ջուրի հաղորդակցութիւն ունի Լիւսո գետին միջոցաւ, եւ արագ արագ կ'ըլլայ առեւտրական կարեւոր քաղաք: Դիւսաւորապէս լուրիայի առեւտուր ունի, եւ տասը գործանոց որոնք անոր իւղը կը հանեն եւ լուրիայէ քաղաքներ կը պատրաստեն: Կան նաեւ բնիկ երկու թորանոց եւ մէկ Ռուսական գործանոց վոտքայի: Ունի 60,000 բնակիչ, որոնց միայն մէկ երրորդը կը բնակին քաղաքին պարսպին ներսի կողմը: Ռուս գաղութը կայարանին քով կը գտնուի:

Հասնելու համար Քուանչէնկցու (Մշտնջենաւոր դարուն Քաղաք), յաջորդ կարեւոր քաղաքը գաւառին մէջ, կ'անցնինք Քախուանի մէջէ, որ իբր 20,000 բնակիչ ունի: Քուանչէնկցու 80,000 բնակիչ ունի պարսպին ներսի կողմը եւ զրօի կողմը: Կը կենայ Քիրին ներքին մեծ քաղաքին պո-

դոտային վրայ, եւ ունի Չինական շատ պանդոկներ ցամաքէն ճամբորդողներու համար: Քաղաքին զլիսաւոր առեւտուրը լուրջաբար վրայ է, որմէ ամէն տարի 13,000,000 քաշ դուրս կը զրկուի նաւերով, ինչպէս նաեւ լեզակ, խոզի մազ, ձիու պոչ եւ բաշ: Մոնկոլիայէ արջառ կու գայ հոս եւ կը զրկուի ինարպին: Բնիկ խոշոր թորանոցներ կը գործեն այս տեղ: Նաեւ կան խաղախորդարաններ եւ առեւտրական մեծ հաստատութիւններ: Այս քաղաքին մօտերը Չինացիք մեծ ձեռներեցութիւն ցուցած են ցորեն արտադրելու մէջ, եւ արդի մեքենաներով օժտուած Ռուսական աղօրիք մը յաջողապէս կը գործէ այս տեղ: Այս գաւառին մէջ կարեւորութեան մասին Լիաօ հովտին յաջորդէ Եւալու գետին գաւառը: Այս գետին ստացումը յոյժ մեծ կարեւորութիւն ունի երկու պետութիւններուն համար որ հիմա կը պատերազմին: Եւալու գետը, անմասն Մոնչուրիոյ գետերէն մեծ մասին, անսովոր կերպով նկարագեղ է: Գրեթէ իր ամբողջ երկայնքին վրայ կ'անցնի լեռնային անտառային երկրէ մը, բայց քիչ սահանքներ ունի բաղդատմամբ լեռնային գետերու շատին: Նաւարկելի է Չինական նաւակներով մինչեւ Շինաիֆօ, աւելի քան երկու հարիւր մղոն տեղ: Բայց աւազուանքն ու ծանծաղուտները շատ նեղութիւն կու տան նաւավարներուն: Շոգենաւներ, եւ ատնցմէ ալ միայն թեթեւները եւ եզերքէն լեռնոցները, չեն կրնար Անթունկէ անդին անցնիլ: Եւալու գետին մուտքը հաճոյական տեսարան մը չենրկայացներ: Կայ երկար մաս մը աւազի եւ տիղմի, եւ ծովուն տեղատուութեան միջոցին ջուրը ցածնալով բաւական չըլլար մինչեւ անգամ ամենափոքր Ովկիանոսի շոգենաւի մը համար: Այս գետը կը սօսի եւ կը փակուի ձմեռնամիջի ամիսներուն մէջ:

(Շարունակել)

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏՍ Է

(Էռնէ Լօզման)

(Շար. Նախորդ Բիւլէն եւ վերջ)

Տարվինեան վարկածը ապացոյցի ուրիշ տարերքներ ալ փնտռեց մեզի մնացած հնագոյն մարդկային ոսկերոտեաց մէջ: Եթէ ատոնց միջոցով կարելի ըլլար ապացուցանել թէ արդի մարդոց կմախաչէնքին բաղդատմամբ էական տարբերութիւններ ունին, թէ մարդկային մարմնոյն շինուածքը այսչափ կամ այնչափ հազար տարիներ յառաջ աւելի նման էր անասունինին, այն ատեն ապացոյց մը կը հայթայտէր ի մասին թէ մարդ անասնական վիճակէ աստիճանական զարգացման

մը մէջ կը գտնուի: Նախապատմական ժամանակի մարդոց ոսկերոտեաց մնացորդներէ ստուգիւ շատ քիչ ունինք Եւրոպայի մէջ: Հնագոյն շրջաններէ միայն Չ աղաններ կը մնան Թաուպախի գաւառէն (Ֆերձ ի Վէյմար) Եւրոպական մարդուն հնագոյն մնացորդները ըլլալու համար: Մօտագոյն ժամանակաշրջանի մը, որ դեռ հնաքարական (palaeolithic) շրջանին կը վերաբերի, մարդկային մնացորդներու գիւտեր արդէն բազմաթիւ են: Այս կարգէն են Նէանդերթալէ, Իփիէ, Քրափինայէ եւ Շուարթալէ եղածները: Առաջին ատիւ անկարելի է բացարձակ վստահութեամբ հաստատել թէ որ ժամանակէն կը սերին այս ոսկերամասունք: Սակայն անտես ընելով այս պարագան, մարդ նմանօրինակ ոսկորներ գտնելու ջերմ բաղձանաց հակառակ՝ զայս միայն հաստատել պարտաւորուած է թէ ինչ ինչ ալանդակութիւններ, որք այս ոսկորներուն վրայ նշմարուած են, դեռ այսօր կենդանի մարդոց վրայ ալ կրնան նշմարուիլ: Գիտուն մը քննելէ ետքը այն մնացորդները, զորս Տր. Նիշ Եուրալերան ստորոտը Շուարթէնպիլտի մօտ գտած է, հնաքարեան ժամանակէն սերած կ'ըսէ, մինչեւ իսկ թէ այսօր ալ Եւրոպայի մէջ միեւնոյն գանկածեւ իր ներկայացուցիչը ունի՝ յար եւ նման նախապատմական ժամանակի վերաբերածներուն: Այսպէս ոեւէ ապացոյց չկայ իրողութենէ թէ մարդ հնագոյն մեզի ծանօթ նախապատմական դարազրուխին մէջ ոեւէ կերպով իր ոսկերաշինուածքին մէջ էական տարբերութիւն մ'ունի: Վատասերումներ ինչպէս այսօր, այն ատեն ալ կրնային տեղի ունեցած ըլլալ:

Գիտութիւնը յայնժամ միայն կրնայ ծառայութիւն մը ընել, եթէ դժնդակ հօգաւորութեամբ մը իրողութեանց վստահելիութիւնը հաստատէ: Ինչպէս տեսնեմք, շատ անգամ գիտնոց բաղձանքը իրենց վարկածներուն համար ապացուցական տարերքներ փնտռելու կը պղտորէ իրենց նայուածքը: Այսպէս շատ կարեւորութիւն տրուեցաւ Հուիթնիի ձեռքով յԱմերիկա փորուած հանուած գանկի մը, որովհետեւ ի սկզբան կարծեցին թէ նախապատմական մարդու մը կը վերաբերէր: Վերջէն հասկըցուեցաւ որ մեր օրերու Ամերիկեան Հնդիկի մը գանկն էր:

Այսու ամենայնիւ, նոյն իսկ ճանչնալով հաճեալ ստուգապէս հաստատուած իրողութիւն եզրակացութիւնները դեռ արտակարգ թիւններ կրնան ունենալ: Այս որոմարդկային սեռի հնութեան վարկաթիւ: Այլեւայլ փորձառութիւններ

Թէ որչափ ինքնախաբուծիւն կարելի եղած է, երբ այլեւայլ երկրախաբուծ համեմատ իւրաքանչիւր ժամանակաշրջանի տեւողութիւն հաշուելու գումար է: Այս առթիւ շատ քիչ ի նկատ առնուած է Թէ Բնութեան մէջ խիստ շատ անգամ միջադէպեր կը պատահին, որոնք չեն կրնար հաշուել բռնուիլ: Մինչդեռ յառաջագոյն Նեղոսի ափնախաբուծէն 12,000 տարիներու շրջան մը դուրս բերուած էր, Բիէրնէլֆ երկրաբանը Նեղոսի Տելթային խաւացման համար միայն 4,000 տարիներու ժամանակաշրջան մը կը հաշուէ: Լայլը Միսիսիպիան Տելթային տարիքը 100,000 տարի սահմանեց, մինչդեռ հիմա համոզուած է գիտութիւնը Թէ Տելթայակաղմութեան անհրաժեշտ ժամանակը 3,240-4,400 տարի միայն կրնայ վերցնել: Յիշատական ծովափանց կէտի մը վրայ տարբեր երկրաբանական խաւերու համար տասնեակ հազարներով տարիներու հաշիւ հանուած էր: Եւ հաւաստեցնէ ստորին խաւին մէջ պատմական ժամանակի նշխարներ գտնուեցան, որով հաստատուեցաւ հաշուոյն բոլոր անտեղութիւնը: Թէ ինչ աստիճան պարզ իրողութիւններէ, ամենէն արկածական, ամենէն տարօրինակ եզրակացութիւններ կը հանեն՝ օրինակ մը: Սահարա անապատին տարեւտեան կողմը ժայռերու որմերուն վրայ կը տեսնուին փղերու, ընձուղաներու, ջայլամներու պատկերներ: Ասոնցմէ հետեւեցուցած են Թէ այս կենդանիները ժամանակին հոս ապրած ըլլալու են, Թէ այսպէս ատենօք Սահարան շատ պտղաբեր երկիր մը եղած է: Միեւնոյն եղանակաւ պիտի պարտաւորէինք եզրակացնել Թէ բարձրագոյն Ալպեաններուն վերի կողմը փղեր են: Եղած ըլլալու են, որովհետեւ հարաւային Ալպեաններուն ժայռի մը վրայ կը գտնուին խորհրդաւոր պատկերներ անասնոց՝ հին ժամանակներէ հետէ:

Առաջ շատ հետուններ կը տանէին Եգիպտոսի մարդաբնակութեան թուականը: Գիտունք կը կարծէին ընդունիլ պարտաւորիչ Թէ Եգիպտական մեզի ծանօթ ամենահին իշխանը 6,000 տարի Ն. Ք. ապրած ըլլալու է: Այսօր հաստատուած է որ նա կ'ապրէր 3,000ին եւ Թէ երկու առաջին հարստութիւնները Եգիպտական Բարադարին կը վերաբերին:

Որովհետեւ չնորհիւ հիմնական, վտանգաւորութեանց, գետինը ետ կը քաշուի շատ բոլոր անհիմն վարկածներուն տալիս որ բազմաթիւ լրջամիտ արժեքներ ըլլան եւ բուժուին հայեացքէ մը:

Ֆի մէկ խօսքովը իրաց

«Ուստի խնդիրը, որ հանուր մարդկային սեռին համար առաջարկուած, կը փնտռէ լուծում մը մեր արդի փորձառութեան սահմաններէն անդին անցնող, խորհուած է, ինչպէս քաջածանօթ է, հայեցողութեանց ճամբովն ալ լուծել կարենալ (վարկածներ): Այս ճամբով մարդ հասած է կապկեւարկածին: Նոյնքան պիտի կրնար յանգիլ փղաւարկածի կամ ոչխարավարկածի մը: Ժամանակ մը ազատ խորհողութեան իբր նշան համարուեցաւ (դժբաղդաբար այսօր ալ, շատ կերպերով) պնդել Թէ մենք անպատճառ կապիկէն սերած ենք, պնդում մը՝ որ նախապատմութեան ուժգին լեւաններ հասուցած է եւ որու մասին ես չեմ կրնար պնդել Թէ իրական օգուտ մ'ալ պատճառած ըլլայ:»

Եւ Տիւպուա Ռէյմոնտ՝ Հաքելի եւ ընկերաց հայեցողութիւնները կը յատկանշէր իբր արդիւնը յաւէտ գեղարուեստապէս օժտեալ քան գերազանցապէս վարժեալ երեւակայութեան մը, «որ անսանձ յանձնապատասխանութեամբ մը մեր սեռին համար ազգաբանական ծառեր կ'ուրուագրէ:» Կը յաւելու, «Եթէ ուզեմ վէպ մը կարդալ, լաւագոյն մը կը ճանչնամ քան Հաքելի ստեղծագործութեան պատմութիւնը:»

(Գերմաներէնէ)

Ի. Պ. Գ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

(Շար. Զաւարդ Բէ-Էն)

Փայտ. Այս է անուն խիստ երկայն եւ լայն փողոցի մը, որ կը գտնուի աշխարհահանդէսի ճաղերէն ներսը: Փողոցի աջ ու ձախ կողմի վրայ շինուած են տարբեր ազգաց ճարտարապետութիւն ներկայացնող շատ մը շէնքեր: Աշխարհիս հինգ գօտիներ կարծես Թէ հոն միացած են: Փայքի մէջն է ոչ Թէ հին զրամիներու, մազաղաթեայ գրքերու, կենդանիներու կամ ուրիշ ստոյն նման բաներու, այլ պէսպէս ազգաց եւ ազանց կենդանի հաւաքածոյ մը: Փայքի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրն երթալը կերպով մը աշխարհի շրջանն ընել է: Հոն կը տեսնես Եգիպտոսի Ֆէլլահներ, Հնդկաստանի Յաքիրներ, Ալաքայի Եսքիմոներ, Ամերիկայի Հնդկներ, Ափրիկէի Հոթենթագներ, Փիլիպպան կղզիներու վայրենիներ, Չինացիներ, Ճափոնցիներ, Պօլներ, եւն., եւն.: Փայքի մէջ կան նաեւ զրօսեցուցիչ եւ հիանալի ներկայացումներ. սակայն մոռնալու չես Թէ ոչինչ կրնաս տեսնել ձրի: Շէնքէ մը ներս եղածները տեսնելու համար երեւ

քէն մինչեւ տառնեղիւ դահ. վճարելու ես : Լե-
ցուն քառկներ այս փողոցի մէջ պարպուելու
փորձութիւնն ունին : Ընտանեացս հետ երկու
անգամ մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը միայն քա-
լելու դիտաւորութեամբ թէեւ դացած եմ Փայք,
բայց երկու անգամին ալ կարծես թէ չուանով
զիս կապած մէկ երկու շէնքերէն ներս քաշած են :
Տեսածներէս դատելով կ'ըսեմ թէ կ'արժէ այցելել
Փայքի բոլոր շէնքերը : Ես միտք ունիմ այսպէս
ընել : Ո՛վ չուզեր քանի մը դահ. ծախսելով մի
օրուան մէջ սառուցեալ, բարեխառն եւ այրեց-
եալ գոտիներու բնակիչներ, տարբեր ազգայնու-
թիւններ եւ անոնց իրական կեանքն աչքով տես-
նել : Սէյնթ Լուիսի արուեստահանդէսի մէջ ի-
րաւամբ կրնանք ըսել թէ սեղմուած է բոլոր աշ-
խարհ : Ջայն եօթն ամիս տեսնելու ոսկեղէն պա-
տենութիւնն ունիք : Եթէ չտեսնենք, ողբալի կո-
րուստ մը ըրած կը լինինք : Փայքի մէջ մեր տես-
նելիքներ ձեզ ձրիաբար ցուցնել կը խոստանամ :
Հիմակուհիմա բաւականանանք միայն Փայքի թա-
փօրը ձեզ ցուցնել, որ անցեալներն անցաւ աշ-
խարհահանդէսի շրջափակի մէջէն, ի ներկայու-
թեան հազարաւոր հանդիսատեսներու : Այս թա-
փօրին նպատակն էր միայն մասամբ մը հասարա-
կութեան ցոյց տալ Փայքի մէջ եղածներ, որպէս
զի այս վերջիններ հրապուրուին երթալ եւ այցե-
լել Փայքի շէնքերը : Հանդիսատեսներն էին 15,000
անձինք : Թափօրը, որ կէսօրէն երեք ժամ վերջ
սկսաւ չուել եւ ունէր երկու մղոն երկայնու-
թիւն, հետեւեալ կերպով դասաւորուած էր .

1. Քառասուն նուագաժողովներու խումբ :
2. Նաւաստիներ, եւ նաւային զօրքեր, որք ծո-
վային պատերազմի ներկայացուած կ'ընեն արուես-
տական լծի վրայ :
3. Խափշիկներ (Սեւամորթներ), որք իրենց յա-
տուկ պարեր, երգեր, եւն. կը ներկայացնեն : Ա-
ռոնք կրնան մեռելներ իսկ խնդացնել :
4. Ամէն հասակ ներկայացնող Ամերիկեան վայ-
րենի Հնդիկներու երկսեռ ահագին բազմութիւն
մը : Առոնք զանազան ցեղերու կը բաժնուին : Ա-
մէն ցեղ ունէր իր ներկայացուցիչն այդ բազմու-
թեան մէջ : Ընթացիկը խօսելով այս Հնդիկներու
տեսքը մեզ շատ զղուելի երեւցաւ : Ուրախ եղայ
այդ օր որ ես Ամերիկեան Հնդիկ ծնած չէի : Եթէ
դժբախտաբար ծնած լինէի, կարծեմ բնաւ պիտի
չուզէի իմ տանս մէջ հայելի պահել, որ մի գուցէ
տեսնէի իմ առեւի դէմքս անոր մէջ :

5. Զեմ Բի անուն խելացի ձի մը, որ կ'ըսուի
թէ կրնայ իրեն տրուած թուաբանութեան պարզ

խնդիրներ լուծել, բառեր ուղղագրել, եւն. : Մենք
դեռ տեսած չենք իր ըրածները : Երբ տեսնենք,
իր ականատես վկայ պիտի պատմենք ձեզ այս
ձիու վրայով :

6. Եօթմոցիներու գիւղ մը, որու բնակչաց
հետ կ'ընկերանային Բեւեռային մեծ արջ մը, դո-
հուկ քաշող շուներ, եւն. :

7. Ծայրագոյն Արեւելք ներկայացնող նուագա-
ժողովներ, պարող աղջիկներ, եւն. :

8. Զինական գիւղի նուագաժողովներ, կիներ, եւն. :

9. Սիպերիական երկաթուղին : 10. Փարիզ եւ
իր մօտաներ : 11. Ռուսական թատերախումբ :

12. Արարչագործութիւն : Ներկայացուած մ'է
Ծննդոց առաջին դիտու մէջ պատմութեանը :

13. Հին Հռովմ :

14. Զափոնական տոնավաճառ մը, ուր կային
ընիկ նուագաժողովներ, աղջիկներ, եւն. :

15. Հակէնպէրկ, մարդ մը՝ որ կ'ըսուի թէ Փայ-
քի մէջ ի ցոյց դրած է հազարաւոր կենդանիներ,
որոցմէ թափօրին մէջն էին միայն երկու ուղտ,
երկու ճերմակ ուղտ, վեց փիղ եւ երեք ցիւռ :

16. Սպանիական փողոց մը եւ ցլամարտ :

17. Սկովտական զօրքեր :

18. Իռլանդական գիւղ մը :

19. Անգլիական զօրքեր եւ Պօէրներ, որոց
մէջն էր զիւցազն Բրօնէն, զոր բազմութիւնը
ողջունեց կեցցէներու աղաղակներով :

20. Կեդրոնական Ասիա եւ Հնդկաստանի կայս-
րութիւն :

Ի բաց առեալ վերոյիշեալներ՝ կային դեռ շատ
մը ուրիշ մանրմունք ներկայացուցիչներ, զորս մենք
զանց կ'ընենք յիշել հոս, վասն զի եթէ մեր բո-
լոր տեսածներուն մանրամասնութեան մտնենք,
այն տառն Աւետիքի բոլոր էջերը մեզ փոխ տըր-
ուելու են մէկ տարի : Բան մը՝ որ ոչ թերթի Մեծ.
խմբագիրն եւ ոչ ալ մենք պիտի ուզէինք յանձն
առնել :

(Շարունակել)

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ ԿՆՈՋՍ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Մեր ողբացեալ կնոջ եւ մօր մահը մտացս մէջ
յառաջ բերաւ վիճակ մը : Որով Սր. Աւետարանը
եւ անոր խօսքերը սովորականէն տարբեր կերպա-
րանքով կ'երեւան աչացս : Սր. Աւետարանի յայտ-
նած հոգեւոր կենաց ծանօթութիւնը ոչ եւս են
անծանօթ, հեռաւոր երկրի մը պատկանեալ նե-
րագրութիւններ : Հոգեւոր ճշմարտութիւն
եւս են անգիտելի վերացեալ ճշմարտութեան
գէն : Հոգեւորի հաւատը ոչ եւս է մեր
բռնազրօսեալ հաւանութիւնը, չարժեա-
րեղմանական պատահականութեանց

այլ է յուսացուած բաներու հաստատութիւն, մեր բարոյական կարողութեանց հաւանութեամբն հաստատուած :

Ահա այս տեսութիւններով առաջնորդուած կարծես անտեսանելին մօտեցած կը տեսնենք եւ կարծես ան իր ցոլքը կը տարածէ մեր կենաց վրայ, որով կ'արթննայ հաւատացեալին սրտին մէջ իր կրկին կենաց գիտակցութիւնը եւ նա կը միտի նկատել հանդերձեալը շարունակութիւն իր սեպական կենաց :

Այս եւ նման խորհուրդներէ շարժեալ միտքս զբաղած է Տեառն մերոյ անձին եւ պաշտօնին պատկանեալ մտածութիւններով, մանաւանդ կը նկատեմ զինքն մեր մտերիմը, կ'ըմբռնեմ զինքն ոչ միայն իրրեւ մեր առաջնորդը երկնից թագաւորութեան մէջ, այլ եւ մեր հիւրընկալը, ըստ որում կարծես կը լսեմ անոր քաղցր եւ ընտանի ձայնը. «Իմ հօրս տանը մէջ չտու բնակարաններ կան, կ'երթում եւ ձեզի տեղ կը պատարասեմ որպէս զի ուր որ ես եմ, դուք ալ հոն ըլլաք»։ Երբ Տեառն մերոյ երկրաւոր կեանքը ուշի ուշով կը քննեմք, կը տեսնեմք ի նմա զԱստուած յայտնուած իր սիրով, բարութեամբ եւ զօրութեամբ, եւ ինքն իւր կրկին կենօք կ'երեւայ իրրեւ Որդի Աստուծոյ եւ միանգամայն Որդի մարդոյ : Այնպէս որ մինչ նա Աստուածային էութեան եւ նորա ստորոգեկեաց յաղորդ ըլլալով կարող է մեզ զօրակից եւ Փրկիչ ըլլալ, միանգամայն իր մարդկութեամբ կարող է մեզ ցաւակից եւ համակիր գտնուիլ, ինք եւս անձամբ փորձառու եղած ըլլալով ցաւոյ : Ի մի բան Տեառն մերոյ երկրաւոր կեանքը կը պատասխանէր այն սիրոյն, որով կը հաւատանք թէ նա գործեց մեր փրկութիւնը իր քաւական պատարագաւն իրրեւ Աստուած մարդացեալ :

Արդ երբ նկատեմք զԱստուած Քրիստոնէական կրօնից տեսակէտով իբրեւ էակ, որ է սէր իւր էութեան մէջ եւ Միածինն սէր էակ զգնեալ յէութեան սիրոյ, յայնժամ մեր առջեւ կը բացուի տեսիլ մը որ է բուն տիպն եւ հարազատ նկարն Քրիստոնէական կրօնին, ինչպէս նաեւ այն շարժիչ զօրութեան, որոյ ներգործութիւնը կ'երեւայ Քրիստոնէական կրօնից ոգւոյն մէջ :

Յայտնի է թէ Քրիստոնէական կրօնից ճշմարտութիւնք զլիաւորապէս հիմնեալ են Աստուածային անսպառ սիրոյ դաւանութեան վրայ, եւ թէ այն նոյն սիրոյ առատութեամբ, որով կը հաւատամք թէ Հայր Աստուած զարդարեց իր Միածինն Աստուածազօր պարգեւներով, Որդին ալ տարածեց իր սիրոյ պարգեւները մարդոց որդիներուն վրայ, եւ այս մինչ անոնք թշնամի էին Աստուծոյ : Եւ ահա այս անսպառ սիրոյ առատութեամբն էր որ ձեռնարկեց Տէրն մեր վերականգնել անկեալ մարդկութիւնը եւ Ամենասուրբին շնորհաց մէջ հաստատել : Եւ այս վեհ պաշտօնը կատարեց ինքզինք մեր տեղը զնելով, որով մեր անսաստու-

թեան ահաւոր պատիժը իր վրայ ինկաւ եւ իր անձին պատարագաւն մեր մեղաց քաւութիւնն կատարեց ու եղաւ մեզ արդարեւ յարութիւն եւ կեանք : Արդ Սբ. Աւետարանէն կը սորվինք թէ ասոր համար Տէրն մեր թողուց այն փառքը, զոր աշխարհի ըլլալէն առաջ Հօրը քով ունէր եւ խոնարհելով ծառայի կերպարանք առաւ : Թէ ինչ էր այն փառքը զոր թողուց եւ ինչ այն ծառայի կերպարանքը զոր առաւ՝ չենք կարող լիովին ըմբռնել : Պէտք է սակայն մոռնանք թէ Տէրն մեր յանձն առաւ այս ամէնը ոչ յանգէտս հետեւանաց, այլ ի տես մարդկային այն ապերախտ ցոյցերուն որոց նշաւակ պիտի ըլլար նոյն իսկ անոնցմէ՝ որոց հոգեւոր փրկութեան համար խոնարհիլ յանձն առաւ :

Պէտք է խոստովանիլ, ինչպէս ըսուեցաւ, թէ մենք չենք զիտեր մեծութիւնն այն գոհողութեան, որով ծառայի կերպարանք առաւ, ձգելով փառքը որու ժառանգ էր, եւ ոչ իսկ ծանրութիւնը այն վիճակներուն զոր քաւական պատարագով կամովին յանձն առաւ, որպէս զի կարելի ըլլայ բաշխել մեզ ձրի շնորհաց պարգեւները եւ Ամենասուրբին որդեգրութեան արժանացնել մեզ : Այսու հանդերձ ոչ նուազ դառն էր այն գաւաթը զոր մինչեւ ցմբուրն խմել հարկ էր, ու խմեց :

Դարձեալ, պէտք է խոստովանիլ թէ չեմք կարող կշռել այն տաղանային ծանրութիւնը եւ անոր կից վիճակները, որոնց ենթակայ ըրաւ ինքզինքը աշխարհական պատարագն կատարելու միջոցին, յորժամ վրէժխնդիր արդարութեան առջեւ երեւցաւ աշխարհի մեղաց բեռան տակ : Արդարեւ Սբ. Աւետարանի մէջ յիշատակուած են բռներ, որոնք մեզ փոքր ինչ գուշակել կու տան այն տաղանային բնութիւնը, բայց անտարակոյս անոնք զսպուած տաղանային զգացմանց արտայայտութիւններ էին միայն եւ ոչ բուն տաղանային լեցուն արտայայտութիւնը : Ըսուած է թէ Գեթսեմանի պարտէզին մէջ Տէրն մեր արեան կաթիլներու պէս ըրտինք թափելով քանիցս պաղատեցաւ Հօր Աստուծոյ որ, եթէ կարելի է, այն գաւաթը իրմէ անցնի : Այնչափ նուաղեալ էր իւր տառապանաց ծանրութեանն որ երկինքէն հրեշտակներ զրկուեցան զինքը զօրացնել : Աւելցնելով ասոր վրայ խաչին վրայ արձակած լալազին աղաղակը, Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէր թողեր զիս, Խ կարելի է փոքր ինչ գաղափար ձեւացնել քաւութեան գործին ծանրութեան վրայ :

Չենք համարձակիր աւելի յառաջ երթալ, բայց յայտնի է թէ ահաւոր եւ, որչափ կարող եմք գուշակել, տառապանաց խոր անցք մը անցաւ Տէրն մեր, եւ թէպէտ կամովին յանձն առաւ զայս, բայց այնչափ ճնշուեցաւ վշտով որ, ինչպէս ըսուեցաւ, հրեշտակներ զրկուեցան զինք զօրացնել : Չեմք կրնար չհիշանալ այն անսպառ սիրոյն վրայ որ ոչ միայն խոնարհեցուց զինքն խաչին մահուան, այլ եւ մինչ խաչին վրայ էր ի տես մարդոց ապե-

րախտ արհամարհանաց, կարծես մոռնալով իր տառապանքը, աղօթեց առ Աստուած. «Հայր, թողութիւն տուր ատենց, ինչու որ չեն գիտեր ինչ կ'ընեն»:

Այսպիսի անսպասու սիրոյ առջեւ ինչպէս կարելի է անտարբեր կենալ եւ չբանալ մեր սրտերը այն սիրոյն առջեւ, որ նախ ինք սիրեց մեզ եւ սիրեց ցմահ: Եւ ինչպէս չփառաւորենք զԱստուած, որ նոյնպէս իւր անհուն սիրովը նուիրեց իւր Միածին սիրելին, որպէս զի մենք ապրինք արդարացած անոր քաւ չական մահովը եւ Ամենասուրբին որդեգրութեան սրտանանք: Եւ ինչպէս մեր հոգիները չբարձրացնենք երախտագէտ սրտով առ Սբ. Հոգին, որոյ համար ըստած է թէ անբարբառ հառաչանքով կը բարեխօսէ մեզի համար:

Տէրն մեր մեզ յայտնեց թէ մէկ մեղաւորին դարձին համար երկնից հրեշտակներուն մէջ ուրախութիւն կ'ըլլայ: Դիւրին է գուշակել թէ մեր Տէրովը քաւչական գործին յաջողութեամբ պսակման առիթով, երբ Տէրն մեր բաւ, Ամենայն ինչ կատարուեցաւ, երկնից մէջ ինչ ուրախութիւն եղաւ: Կարելի է մեզ երեւակայել թէ երկնից բնակիչք ընդ որս եւ Սուրբերը ինչ կ'զգան մեր հոգեւոր երանութեան համար: Փոքր նշոյլ մը միայն կ'ստանանք, ունկնդիր ըլլալով մեր Փրկչին ծննդեան օրն երկնից հրեշտակներուն ուրախալից երգերուն, «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Այն ինչ երջանիկ բնակարան ըլլալու է անոնց համար, որոնք ի Տէր ննջելով կ'արժանանան մտնել մարգարտեայ այն դռներէն եւ վայել ուրախապիտ սէրն եւ համակրանքն երկնից հրեշտակաց եւ Սրբոց: Եւ արդեօք իրաւունքը չունինք հաւատալու թէ անոնք որ արդէն մեզի հետ կապուած էին սիրոյ կապերով եւ հոն կ'երթան՝ անձկանօք կ'անձկան մեր հոն մտնելուն, ինչ սիրով կը հսկեն արդեօք մեր վրայ եւ կ'աղօթեն մեզի համար, եւ ինչ անհուն ուրախութեամբ կը հրօճուին ամէն անգամ որ իմանան թէ մենք, մեր Փրկչին քայլերուն մէջ յառաջ կ'երթանք: Այս այսպէս է եւ պէտք չէ բնաւ ասոր վրայ տարակուսիլ իբրեւ հաւատացեալ:

Յայտնի է թէ մարդ իւր բարոյական բնութեան բերմամբ գիտակ էր իւր մեղսալից անաստութեան, վասն որոյ կը տառնապէր Ամենասուրբին երկիւղէն եւ միշտ զիմած էր եւ կը դիմէր այլեւայլ միջոցներով Աստուծոյ շնորհաց արժանանալու համար: Առաքեալն ասոնց ակնարկելով կ'ըսէ, Նոխազներու արիւնը չէր բաւական մարդկային խղճին գոհացում տալ: Այսու հանդերձ մարդ երբեք չկորսնցուց իւր իղձը Աստուծոյ շնորհաց արժանանալու, եւ միշտ կը տածէր յոյսն օրդեգրութեան: Յայտնի է թէ պէտք ունէր եւ կ'զգար պէտքը ճիշտ այսպիսի քաւչական սիրոյ մը յայտնութեան, որ պատասխանէր մեր սրտին խնդրանաց եւ գոհացում տար մեր բարոյական բնութեան դատման:

Արդ ինչո՞ւ վարանի յետին մեղաւորը հաւատա-

քով Աստուծոյ դիմելու, նաեւ սիրելի Փրկչին, որ իւր արիւնը թափեց մեղաւորին համար եւ ամէն մէկս ծախու առաւ: Ոչինչ, այլ միայն մեր անյօժարութիւնն է որ մեզ կը զրկէ հոգիի այս մեծ փրկութենէն:

Օրհնեալ ըլլայ Աստուած որ մեզ անյոյս չթողուց մեր սիրելեաց մեզմէ բաժանման տխուր տեսարանին առջեւ, այլ կարող ըրաւ մեզ հաւատոյ մխիթարութիւններով սփոփուիլ եւ գոչել, «Ուր է, ով մահ, ըստ խայթոցդ, ո՞ւր է, ով գերեզման, ըստ յաղթութիւնդ»:

ՅԱՅՈՒ ՄԱՏԹԵՈՍԵԱՆ

ԱՁԴԵՐ

ԱՓՕՍԹՈԼԻԲ ԻՆՍՍԹԻԹԻԹ, ԳՈՆԵԱ

(Ճէնտեմոս Վարժարան)

Վարժարանս կ'աւանդէ մեր երկրին մէջ զըտնուող Ամերիկեան միւս գոյէճներուն յար եւ նման ծրագրով մը (Սամ, Հայ, Յրաւն, եւ Յուն. (Յոյներու համար) լեզուները, ինչպէս նաեւ բնական, բնապատմական, ուսողական, փիլիսոփայական, եւն. գիտութիւններ: Իսկ իբր արուեստ կ'ուսուցանէ կահագործութիւն, լուսանկարչութիւն, ջութակահարութիւն: Ասկէ զատ պիտի շարունակէ նաեւ 3 տարուան

Վաճառականական Դասընթաց:

մը, ուր մասնաւոր խնամքով պիտի դասախօսուին գործնականապէս Առեւտրական, Աշխարհ. թուար. Տոմարակալութիւն, Օրէնսգիտութիւն, վաճառականական եւ սեղանաւորական գործողութիւններ, պաշտօնական եւ ոչ պաշտօնական ամէն տեսակ գրութիւններ Օսմ, Հայ, Յրաւն. լեզուներով, եւն. եւ այս ճիւղին աշակերտները ստիպուած չպիտի ըլլան գոյէճական միւս դասերուն հետեւելու: Տարակոյս չի կայ թէ այս նորութիւնը որ կը պակսէր մեր մէջ մեծ օգուտներ պիտի ընծայէ հասարակութեան: Գիշերօթիկներու դպրոցական տարեթոշակն է 10 Օսմ. ոսկի: Նոր տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպ. 11/24ին: Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել դպրոցին Տնօրինութեան:

37

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵԶԻ ՎԱՐԺՈՒՇԻՆՈՑ

Միս Հոլսէ, որ մանկապարտէզի վարժուհիներ կրթած ու պատրաստած է Իզմիրի եւ Սըվազի մէջ, այս տարի Տրապիզոն պիտի մնայ:

Մանկապարտէզի վարժուհի ըլլալու համար կրթուիլ փափաքող օրիորդներ պարտին իրենց նախորդ ուսուցիչներէն կամ ուրիշ վստահելի անձերէ բարի վարքի եւ ուսման ուրիշ ճիւղերու մէջ բաւականաչափ կրթութեան վկայական ներկայացնել:

Դասաւորութիւնները կ'սկսին յառաջիկայ Սեպտ. 1/14ին: Տարեթոշակն է 12 ոսկի Օսմ. կանխիկ: Աւելի տեղեկութիւններու համար դրել առ Տիկին Լ. Ս. Բրոֆֆորտ, Ամերիկեան Վարժարան, Տրապիզոն:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Փարիզի Օսմ. դեսպանին գրուած է փութով ճարտարագէտ մը զրկել Գարաքէօյի կամուրջին համար. — Ներքին գործերու նախարարութիւնը ծանոյց Սպարապետի Դրան թէ զինուորական փուռերը օրական 45 զոյգ հաց պիտի տան Շիշլիի Պուլկարական հիւանդանոցին : — Պետական պաշտօնատուններուն մէջ այս չարթու Եպարքոսական հրամանագիր մը կարգացուեցաւ, որով կը ծանուցուի թէ ամէն պաշտօնեաներ եւ գրագիրներ առաւօտները եղանակին համեմատ ժամը 5½ին իրենց գործին զուխը պիտի գտնուին, եւ իրիկունները 40½ին մեկնին, թէ ներկայութեան տոմար պիտի պահուի կանոնաւորապէս եւ որոշուած ժամերուն ներկայ չգտնուողներուն եւ առանցքսնաւոր պատճառի ամիսը 4 օրէն աւելի բացակայողներուն թուշակը պիտի կտրուի օրականի հաշուով : — Իտալական նորընտիր դեսպանը այս շարթու պատիւ ունեցաւ պաշտօնապէս Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայանալ եւ իր յանձնարարագրերը մատուցանել : Ա. պաթ. Դուռը երթալով այցելութիւն տուաւ Մեծ Եպարքոսին եւ Արտաքին գործերու նախարարին : Մեծ Եպարքոսը եւ Արտաքին գործերու նախարարը նոյն օր Իտալական դեսպանատուն երթալով փոխադարձ այցելութիւն տուին նորընտիր դեսպանին : — Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 2ին (Ը. Թ. հրդեհ ծագեցաւ Ղալաթիոյ պողոտային վրայ Յոյն նպարավաճառի մը խանութէն եւ մեծ ջանքերու չնորհիւ կարելի եղաւ հրդեհը մարել : Յարակից ծխավաճառի մը խանութ եւ վերնայարկի հանրային պարասրահ մը միայն այրեցան : Պարասրահին տէրը Վերժինի պատուհանէն վար նետուելով ազատեց իր կեանքը : Սակայն դժբախտաբար այրած մարդկային 17 մարմիններ հանուեցան յետոյ հրդեհին վայրէն :

Նահանգներ. Սոֆիայէ կը գրուի Նայե Ֆրայե Փլեւելի թէ, կ'ըսէ Սալահ, քանի մը անձանօթ անձեր ուղած են յիստ հասցնել Գուրուպաղարի ռազմանիւթի մթերանոցին : Սակայն պահակները իմացած են ժամանակին եւ երկու կողմէ հրացան պարպուած է : Զինուորներ եւ օստիկան զինուորներ օգնութեան փութացած են, բայց չարագործները փախչիլ յաջողած են : — Հիճազի երկաթուղին պահպանելու համար տաճիկուղտի վրայ հեծեալներու գումարտակներ պիտի կազմուին : — Տրապիզոնի եւ Էրզրումի ճամբու շինութեան

տուրքը ուրիշ տարիներու հետ բաղդատմամբ հարիւրին 30 աւելի արտադրած է : — Գոնեա եւ Էնկիւրիւ մասնագիտական յանձնաժողովներ պիտի ղրկուին կալի մեքենաներու քննութեան համար : — Պուլկարի փախչողներուն հարիւրին 85ը մինչեւ ցարդ Թուրքիա վերադարձած են եւ հնազանդութիւն յայտնած : — Բումէլիի նահանգներուն համար կազմելի որսորդ զինուորներու վաշտերուն մէկը Սէլանիկ պիտի գտնուի, մէկը Մանասթըր, միւս երկուքն ալ Էտիրնէ եւ Իշթիպ : — Վաղեմի Միլէ քաղաքին աւերակները պեղող Մ. Շոնիյէի տարի մը եւս պայմանաժամ շնորհուեցաւ իր աշխատութիւնները կատարելագործելու համար : — Որոնց որ պէտք է՝ ղեկուցուեցաւ որ ուրիշ տեղերէ յաճախորդ հրապուրելու չափ ընտիր կերպով պատրաստուին Տիարպէքիի եւ Վանի կերպաները : — Որոշուեցաւ Կայս. նահանգներու մէջ ոչ մէկուն թոյլ տալ որ պեղման կամ հնախուժութեան ձեռնարկէ առանց պաշտօնական արտօնագրի, պեղման գործողութեան աւարտելէն ետեւ ալ դետիւնը թողուլ Կայս. կառավարութեան, եւ գրտնուած հնութիւններու նկատմամբ կանոնագիրը գործադրել ճշտութեամբ :

Այլապէս. Նկատելով որ անանուն ընկերութիւններու կազմութիւնը առեւտրական եւ արհեստական մեծամեծ ձեռնարկութիւններու բարգաւաճման ամէնէն ապահով միջոցներէն է, Հանրագումար գործերու պաշտօնատան մէջ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ անոնց յատուկ կանոնագիր մը պատրաստելու համար : — Մախսուսէի վարչութիւնը Սիւրիոյ ծովեզերեայ քաղաքներուն միջեւ ամէն շաբթու շոգենաւ պիտի բանեցնէ : — Ուաշինկթընի մէջ գումարելի Աշխարհագրական համաժողովին, որ ութերորդը պիտի ըլլայ, տեղւոյն Օսմ. դեսպանատան քարտուղարներէն մին ներկայ պիտի գտնուի : — Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ կնքելի թղթատարական եւ հեռագրական պայմանագրութիւնը պատրաստուած է եւ տեղեկագիրը ձեռնհաս իշխանութեան մատուցուած : — Պուլկար թերթեր կը ծանուցանեն թէ Կայս. կառավարութեան եւ Պուլկարիոյ միջեւ փոխանակելի հեռագիրներու գինը 38էն 20 սանթիմի պիտի իջնէ բառ գրուի : — Հիճազի երկաթուղին համար Եդիպտոսի մէջ կատարուած հանգանակութեան չորրորդ մասնավճարը, 1,329 ոսկի, ձեռնհաս իշխանութեան ղրկուեցաւ : — Ծանուցուեցաւ թէ աւանդի բեռնագիրներու վրայ մէկ դահնոց թղթադրոշմ պիտի փոկցուի : — Յոյն լրագիր մը կ'ըսէ թէ Մաքրիքէօյի Յոյն աղջիկներու վարժա-

րանին վարժուհին չհաճ է Ռուսէլի երկաթուղիի վերջին փնտրականութեան մեծ պարգեւը, 600,000 ֆրանք :

Բողոք. Ժող. վերջերս հետեւեալ նուէրներն եղած են Այնթապի Կ. Թ. Գողէճին. Լոնտոնցի Միս Մարսթընի կտակով 2,000 Անգլ. ոսկի, Միս Մէյրի Տիքինսընի կտակով 3,000 տոլար, Պոսթընցի Մր. Ճորճ Ֆ. Պլէյքէ 700 տոլար, Զուիցերացի վեր. Զարյս Սարասին Թորքարէ 500 ֆրանք գողէճին թանգարանին համար, Անգլիացի եւ Ամսթերկացի բարեկամներէ 50 Անգլ. ոսկի նուագածուններու խմբի մը յատուկ դործիքներու համար, եւ չըջանաւորտներէ աշտարակի ժամացոյց մը : Անցեալ տարի գողէճի աշակերտներուն թիւն էր 164, որոնց 84ը գողէճի եւ 80ը նախակրթարանի կը պատկանէին : Անոնց 61ը Այնթապէ էին եւ 103ը 34 տարեքր տեղերէ : 40ը Բողոք. էին, 50ը Լուս. եւ միւսները Ատորի, եւն. :—Մարսուանի մէջ տեղւոյն Գողէճին ուսուցիչներէն Մր. Կէլըր անցեալ շաբթու Միս Բիկզի հետ ամուսնացաւ :—Գայէրիի էրճիյաս բարձր վարժարանին քննութիւնները կատարուեցան եւ հետեւեալ պարտները չըջանաւորտի վկայական առին : Սեպուհ Գարնտաշեան, Յարութիւն Քէլիշեան, Վահան Գուլյումճեան եւ Աւետիս Խանդատեան :—Քիլիսցի Գէորգ էֆ. Հէքիմեան Կայս. Բժշկական վարժարանի ուսուցիչներուն առջեւ քննութիւն տալով ատտմաբուժութեան վկայական առաւ :

Հայ Լուս. Ժող. Անցեալ շաբթու ծանուցինք թէ Արմաշի Դպրեվանքին վերատեսուչ Տ. Եղիշէ Եպսկ. Դուրեան Իգմիրի առաջնորդ ընտրուեցաւ : Նորընտիր առաջնորդը ամէնուն յարգանքը եւ համակրանքը կը վայելէ իբրեւ քարոզիչ, ուսուցիչ, գրագէտ եւ մանաւանդ բարձր բարոյականի տէր եկեղեցական : Ուստի եւ Իգմիրի առաջնորդութեան նման կարեւոր պաշտօնի մը կոչուելով ընդհանուր ուրախութիւն պատճառեց, թէպէտ ուսմանը կը ցաւին նկատելով զիստ, զոր Արմաշի Դպրեվանքը պիտի կրէ իր բազմահմուտ վերատեսուչէն զրկուելով :—Մանչէսթըրաբնակ անուանի վաճառական Մարտիրոս էֆ. Թողաթեան մեռաւ 80 տարեկան : Տեղային Հայ թերթեր գովեստով կը խօսին հանգուցեալին վաճառականական ձիրքերուն եւ ազնուականաւայել կեանքին ու կենցաղին վրայ :—Վերջերս զրոյց մը ելաւ թէ Ռուսահայերու եկեղեցապատկան կալուածներուն զրաւման նկատմամբ Ռուսիոյ անցեալ տարուան անօրինութիւնը այս տարի պիտի հաստատուի եւ վերջնական հանգամանք պիտի առնէ : Սակայն ուսման կարծիքով այդ քայլը յետաձգուած է Ռուսիոյ Ներքին գործերու նախարարին մահուան առիթով :—Եգիպտոսի Ներքին գործերու նախկին

նախարար Տիգրան փաշա ա'Ապրօ, որ օղափոխութեան համար Զուիցերիա գացած էր, մեռաւ : Հանգուցեալը Նուպար փաշայի փեսան էր եւ Եգիպտոսի գաւառական ժողովին նախագահը :—Հինգշաբթի Ղալաթիոյ եկեղեցիին խորհրդարանի սրահին մէջ կոկիկ հանգէս մը տեղի ունեցաւ : Նախագահութեամբ Պատրիարք Հօր եւ ուսեալ ու կրթաւէր ազգայիններու, որոնց մէջ ի մասնաւորի կը յիշենք Բողոքականներու Վսեմ. Ազգապետը եւ Փրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիգեան : Այդ առիթով կեդրոնական վարժարանի չըջանաւորտի վկայական առին եօթը պարտներ, որոնցմէ երկու երեքը շատ յուսալից ապագայ կը խոստանան իրենց ուշիմութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ :

Կաթոլիկ Ժող. Գերագո. Տ. Պօղոս Եպսկ. Սապադեանի Կ. պոլսոյ Կ. Պատրիարք ընտրուելը ծանուցանող տեղեկագիրը Դատական եւ կրօնական գործերու նախարարութեան մատուցուած է եւ նախարարութեան կողմէ ալ Բ. Դրան : Նորընտիր Կ. Պատրիարքը Հալէպի մէջ ծնած է 1836 Փետր.ին : Կրթուած է Զմմարի վանքին մէջ եւ իբրեւ առաջնորդ պաշտօնավարած է Մալաթիոյ, Պէյրուսթի եւ Եգիպտոսի մէջ : 1901ին Եպիսկոպոս ձեռնադրուած է : Կ'ըսուի թէ բաւական հարուստ է :

Աւետարանի Կրօնական. Օգոս. 6 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100	
Տօնք, քաջը փր. Ծառք, կենդինարք, դահ. Անատոլու կարծր 32-36	Թրիէսթէ 90
» ընտիր	Ռուսական 78
Ալեք. պարկը, դահ. Սուրճ 100, քաջ 53-61 ոսկի	
Տեղային Կիրքա 81	Բէլիշ, պարկը, դահ. 68-74
Անատոլու գրքմա 68-74	Եգիպտական 79-81
Օտեսա (Ա.) 94-97	Անգլիական 97
Մարսիլիա 62-73	Բիզոն ֆրանք 42½
Գալի, քաջը, փր. Ծառք, կենդին. կեղծ	
Անատոլու Ա.	դահ.
» Բ.	Բաժնի, քաջը, 7
» Գ. 24-25	Ատանա
Եգիպտոս, քաջը	Ալեք. Դարահիս
Մարմարա 28	սար, Պալքէսիք 98-100
Իգմիր 28	Լաթիս
Թէֆլիս, »	դահ. Սեւ Մովսիս 100-110
Էնկիւրի, Եղգաւ 15-15½	Սէլանիկ » 180
Բաւր, քաջը, դահ. Պուլկար »	
Անատոլու գրքմա 6	Կիւսիք քաջը, փր. 82-83
Բաւր-դ, զոյգ թիթեղ	Սեւ »
Ռուս. Պոլսոյ համար 25	Անատոլու
Արտածման համար 21	Պալքէսիք
Դրամակ. Յուլիս 29/11 Օգոս.	
Օսմ. Միաց. Օ. Ո. 92-34	Րուս. Երկթղ. ֆր. 120-50
Մէճիտիէ 108 02	Նաբալէան 87 02
Մէթաիք 103 20	Դրիմիք 51 03
Մանր արծաթ 104	Անգլ. ոսկի 109-31
Ռուսիոյ բոլ 89 10	Մանէթ 8 65

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պատերազմը . Յայտնի է թէ Փորթ Արթւրի կոիւնները ամէնէն սաստիկ տեսակէն եղած են Յուլ. 26ին, 27ին, 28ին եւ 29ին . Ռուս հրամանատար Զօր. Շթոսըլ յաջողած է Զարին հեռագիր մը ղրկել, որով կը յայտնէ Սբ. Փեթրըսպուրկեան հեռագրի մը համաձայն թէ Ճափոնցիներու կորուստն է 40,000 մարդ, իսկ Ռուսերունը 1,600 : Հաւանորէն այս հաշիւը իրականին աւելի մօտ է քան առաջին անգամ հրատարակուածը, որ 20,000ի կը հասցնէր Ճափոնցիներու կորուստը : Սակայն Զօր. Շթոսըլ ստիպուած էր Զինացիներու եւ գերի բռնուած Ճափոնցիներու պատմութիւններուն ապաւինիլ : Ճափոնցի մեռելներուն եւ վիրաւորներուն իրական թիւը պիտի չգիտցուի մինչեւ որ պաշտօնական տեղեկագիրն հրատարակուի : Զրոյցի մը համաձայն Ճափոնցիները Բորթ Արթւրի քաղաքէն 8 հազարամետր հեռու են : Գալով կոիւններու ելքին, հեռագիրները անմիաբան են : Շանթայքօ, քաղաքին կարեւոր մէկ ամրութիւնը, տոնուած է, կ'ըսուի եւ ամրութիւններուն մէջ կարեւոր խրամատ մը բացուած է : Ամրոցին գործնականապէս իշխող բլուրներու ալ շարք մը գրաւուած է, կ'ըսուի : Սակայն քաղաքին ներքին ամրութիւններուն վրայ Ճափոնցիներուն յարձակումը անյաջող եղաւ : Անոնք արիւղաւոր կտրեցին անցան սրածայր խայթոցներով մետաղաթիւէ ցանցերը եւ ականները, բայց այնքան բազմութեամբ հնձուեցան որ իրենց յարձակումը չյաջողեցաւ : Այսու ամենախիւ, եթէ կրնանք հաւատալ Զիֆուէ եկած հեռագրի մը, գրաւեցին Գայլի Բլուրը եւ Կանաչ Բլուրը, եւ հիմա Ռուսերու ձեռքը կը մնայ միայն Քրիստոսի Բլուր կոչուած յառաջացեալ զիրքը : Այդ կէտէն զատ ամէն կէտի վրայ Ռուսերը վանուած են իրենց պաշտպանութեան վերջին գծէն : Այս, կ'ըսուի, բերդերու շարք մ'է, ուր 2,000 թնդանօթ զետեղուած է այն դաշտին իշխող, որու վրայէ պիտի անցնին Ճափոնցիները : Առնուած դիրքերուն վրայ Ճափոնցիները փութով թնդանօթ կը կանգնեն եւ Փորթ Արթւրի արեւմտակողմը ամրութիւններէն միայն 1,200 մետր հեռաւորութեամբ դիրք մը բռնած են : Զրոյցի մը համաձայն ամիս մը ուրիշ յարձակում պիտի չըլլայ : Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն Մարաշխտ Օյամա որոշած է այլեւս յարձակում չընել, այլ քանդել քաղաքը՝ քար քարի վրայ չթողլով եւ պահապան զօրքերը մաշեցնել յոգնութեամբ ու ջրկուծով : Թոքիօի մէջ կը կարծուի թէ քաղաքը

կրնար մինչեւ ցարդ առնուիլ կեանքի ծանր կորուստով : Բայց Միքատօն փափաք յայտնած է որ կորուստը որչափ կարելի է՝ քիչ ըլլայ : Ճափոնական յաճանաւ մը ընկղմած է, կ'ըսուի, եւ Ռուսական Պայաւ յաճանաւը ականներէ վնասուած : Ճափոնցիները Լուիզա ծոցը գրաւած են Փորթ Արթւրի հիւսիսարեւմտեան կողմը եւ զօրք կը հանեն հոն :

Զօր. Գուրոփաթքին որ հիմա 200,000 մարդ ունի, կ'ըսուի, հրամայած է յարձակողականի սկսիլ . ուստի վճռական ճակատամարտ մը պիտի մղէ ի Լիաօեանկ փոխանակ Մուգտէն քաշուելու : Հաստատման կարօտ հեռագրի մը համաձայն արդէն իսկ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է, որու մէջ Ճափոնցիները 13,000 մարդ կորսնցուցած են : Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն Ճափոնցիները ետ մղուած են 10,000 մարդու կորուստով եւ Լիաօեանկ այլեւս վտանգէ դերծ կը կարծուի : Հայչէնկի շրջակայից կոիւններուն մէջ Ռուսերու կորուստը 4,000 կը հաշուուի : Ամէնէն սաստիկ կոիւն տեղի ունեցած է ի Թոմուլէնկ, Հայչէնկէ 24 հազարամետր հեռու դէպ հարաւարեւելք : Ռուսերն ստիպուեցան պարպել զայն երկօրեայ (Յուլ. 30-31) կռուէ մը ետեւ : Օգոս. 2ին ելան Հայչէնկէ, որ այլ եւս չէր կրնար պաշտպանուիլ, եւ քաշուեցան դէպ Անչանչան, որ Հայչէնկէ Լիաօեանկ զացող ճամբուն գրեթէ մէջտեղն է : Զօր. Օքուի բանակը գրաւեց զՀայչէնկ, նաեւ զՆիուչուանկ, ներքին քաղաքը, որ իր նաւահանգիստէն, Եինքօէ, 50 հազարամետր հեռու է դէպ հիւսիսարեւելք : Կը կարծուի թէ Ճափոնցիները մտադիր են իրենց նաւային խարխալը Եինքօ փոխադրել, ուր սկսած են ամրութիւններ կանգնել եւ ուր պաշարաբարձ նաւեր սկսած են ժամանել : Մոթիէնիկէ անդին Զօր. Գուրոքիի ձեռք բերած յաղթութիւնը, զոր անցեալ շաբթու ծանուցինք, Ճափոնցիները իրենց ամէնէն կարեւոր յաջողութիւններէն մին կը նկատեն : Ճափոնցիներուն կորուստն էր 946, Ռուսերունն ալ առնուազն 2,000 : Ճափոնցիները 157 հոգի գերի բռնեցին եւ 2 թնդանօթ, բազմաթիւ հրացան, ռումբ, եւն. գրաւեցին : Ռուսիոյ Կարմիր խաչի Ընկերութիւնը մեծ օգտակարութիւն ցոյց կու տայ վիրաւորներու դարմանման գործին մէջ : Ռուսական առաջին զօրաբանակը, որ կը պատրաստուի մեկնիլ Սբ. Փեթրըսպուրկէ, Զօր. Գուրոփաթքինի միանալ պիտի չերթայ, այլ՝ Վլատիվոսթոք, որպէս զի Զօր. Լինիէվիչի հրամանատարութեան տակ երկրորդ բանակ մը ըլլայ : Երբ Փորթ Արթւրի ի-

նայ, ճափոնցիները իրենց ուշադրութիւնն անմիջապէս վշտաբերութեամբ կողմը պիտի դարձնեն, կը կարծուի: Պատերազմի դաշտէն հասած վերջին լուրերը հակասական են եւ անվստահելի: Փարիզէ Օգոս. 9 թուով կը հեռագրուի թէ Լոնտոնի թերթեր կը ծանուցանեն թէ ճափոնցիները ծանր կորուստ կրելէ ետեւ յաղթած են Ռուսերուն եւ Ռուս սպայակոյտի քանի մը անդամներ գերի բռնած են: Զրուար թէ ուր պատահած է այս, եւ յաջորդ օրուան հեռագրերով ալ չհաստատուիր: Մարաշխտ Օյամա Նիուշուանկէ գացած է, կ'ըսուի, վերին հրամանատարութիւնն ստանձնել Գուրուքի, Օքու եւ Նոժու զօրավարներուն բանակներուն: Իսկ իր սպայակոյտի պետը Զօր. Եմամկաթա մնացած է, որպէս զի Փորթ Արթէրի դէմ կատարելի գործողութիւնները վարէ: Զօր. Շթոնը կը խոստովանի թէ ճափոնցիները Գայի Բլուրը գրաւած են: Ռուսական նաւատորմը Փորթ Արթէրէ դուրս ելած է, կ'ըսուի, Օգոս. 4ի երեկոյն եւ նաւամարտ մը տեղի ունեցած է այդ առիթով: Միեւնոյն ժամանակ ճափոնցիները ցամաքի կողմէն ամբողջութեամբ վրայ յարձակած են, բայց անապահ կորուստով ետ մղուած են: Ռուսերն ալ 1,000է աւելի կորուստ կրած են: Օգոս. 8ի գիշերը անեղ թնդանօթաձգութեան ձայն մը լսուած է ի Փորթ Արթէր: Հեռագրով կարծիք կը յայտնուի թէ Ռուսերը օդն հանած ըլլալու են իրենց նաւերը, բայց այս հաւանական չէ: Ռուսերը թողած են ՂԱ. մասնոսն, որ Լիսոնանկէ 8 հազարամեթր հեռու է: Ռուսական Սիւն-ը թնդանօթակիրը, որ Երնքօ էր եւ Լիսօ գետնի վեր քաշուեցաւ, օդն հանուած է: Թօքիօի ընտկիչները մեծ պատրաստութիւն կը տեսնեն Փորթ Արթէրի անկումը տօնելու համար, զոր շատ մօտալուտ կը համարին: Թերթի մամուլոյ յանձնուելու պահուն կ'իմանանք զանազան տեղերէ հասնող հեռագիրներէ թէ Ռուսական նաւաբաժինը դարձեալ ելած է Փորթ Արթէրէ եւ թէ մեծ նաւամարտ մը տեղի ունեցած է, որու ելքը սակայն դեռ ծանօթ չէ:

Այլեւայլ. Նաւային գրաւումներու վշտաբերութեամբ ատենանը իր վճիռն արձակեց Գերմանական Արաբիոյ շոգենաւին նկատմամբ, որ Յուլ. 22ին գրաւուեցաւ: Շոգենաւը Ամերիկեան ընկերութենէ մը վարձուած էր եւ ալիւր ու երկաթուղիի կազմածներ կը տանէր: Գերմանական նաւահանգիստներ տարուելու 59,000 փուտ ալիւրը եւ երկաթուղիի կազմածները գրաւուեցան եւ Հոնկոնկ տարուելու 142,500 փուտ ալիւրը թողուեցաւ, ինչպէս նաեւ շոգենաւը: Ամերիկեան կառավարութիւնն այս վճիռը պիտի չընդունի: Բայց առ այժմ Ռուս կառավարութիւնը նեղելու չափ ստիպողութիւն պիտի չտայ իր պահանջման: Գրաւումներու ատենանը Բրիտանական Նայթ Բըմֆրէ շոգենաւին

ընկղմումն ալ արդարացուց: Բրիտանական կառավարութիւնը վէճի պիտի ենթարկէ այդ վճիռը: Ռուսերը Գերմանական շոգենաւ մ'ալ ընկղմած են: Աւստրիական թերթ մը կ'իմանայ թէ Եւրոպական զանազան դահլիճներու մէջ զաղափար մը կայ ներկայ պատերազմին վերջը համաժողով մը գումարելու եւ որոշելու թէ ո՞ր բաները պատերազմական արգելուած նիւթ պիտի համարուին եւ ո՞ր բաները ոչ:— Թիպէթի Անգղիական արշաւախումբը Օգոս. 7ին Լհասա հասաւ: Տալայ Լամա բացակայ էր՝ վաճառ մը գացած ըլլալով: Ուրիշ պաշտօնատարներ այցելութիւն տուին արշաւախումբին եւ թշնամական ցոյց չեղաւ: Պաշարն առատ է: Բաղաքին ամէնէն ուշագրաւ բանն է մեծ վանքին հաստակուած չէնքը ոսկեզօծ տանիքով:— Գերմանիոյ երկարատեւ տաքին եւ երաշուկեան ծանր հետեւանքները սկսած են զգալի ըլլալ: Գետերէ եւ ջրանցներէ ոմանց ջուրը այնչափ ցածցած է որ նաւերով ապրանք փոխադրել անկարելի է:— Առեւտրական նոր պայմանագիր մը կնքուեցաւ Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ: Մանրամասնութիւնները դեռ չհրատարակուեցան, բայց կը կարծուի թէ Գերմանիոյ շատ նպաստաւոր են:— Ամերիկայի բամբակի հունձքը 12,000,000 հակ կ'ենթադրուի, այսինքն 750,000 հակ աւելի քան ցարդ տեսնուած ամէնէն առատ հունձքը: Հակը իբր 175 քաշ կը կշռէ:— Օգոս. 26ին կամ անոր մօտերը Սերպիոյ Փեթրօ Թագաւորին օժուած տեղի պիտի ունենայ Զիքայի վանքին մէջ ներկայութեամբ նախարարութեան, նաեւ Սքուփիչիայի կողմէ պատուիրակութեան մը: Թագադրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 21ին ի Պելկրատ:— Երկարաշարժ արագընթաց կառավարի գծով մը Պերլին եւ Համպուրկ քաղաքները իրարու միացնելու առաջարկ մը կ'ուսումնասիրուի: Պերլինի մօտերը երկարաշարժ կառավարի գծի մը վրայ ի մօտոյ կատարելի վորձերուն մէջ յուսարի է ժամը 150 մղոնի (240 հազարամեթր) արագութիւն մը ձեռք բերել:— Ֆրանսայի նախորդ վարչապետ Մ. Վալտէթ Ռուսօ չորեքշաբթի մեռաւ ի Գորպէյլ, Փարիզի մօտ:— Առաջարկուեցաւ Բրիտանական կառավարութեան պարսաւի քուէ մը տալ իր անդամներէն ոմանց անտեսական սկզբունքներուն պատճառով, բայց առաջարկը 210ի դէմ 288 քուէով մերժուեցաւ: Կառավարութեան կուսակիցներէն բաւական մարդիկ որոնք անտեսական այդ սկզբունքներուն հակառակ են: ձեռնպահ եղան սոյն քուէարկութեան միջոցին:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՒ ՊՅՈՒՆԱՆ

Յիմնանցը Եօգուշու Ամերիկացի խան